

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding Accountancy
voltijd

De Haagse Hogeschool

**De kracht van
kennis.**

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding Accountancy
voltijd

De Haagse Hogeschool

CROHO nr. 34406

Hobéon Certificering

Datum

31-01-2014

Auditteam

Dhr. R.J.M. van der Hoorn MBA

Mevr. E.A. Ploegman RA

Dhr. J.P. Nieuwenhuizen

Dhr. L.N.M. Straathof RA

Dhr. J.S. Chamrai

Secretaris

Dhr. F. Telwin MSc

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	5
3.	INLEIDING	9
4.	OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	13
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	43
6.	AANBEVELINGEN	45
BIJLAGE I	Scoretabel	47
BIJLAGE II	Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	49
BIJLAGE III	Schematisch overzicht opleidingsprogramma	51
BIJLAGE IV	Programma, werkwijze en beslisregels	53
BIJLAGE V	Lijst geraadpleegde documenten	63
BIJLAGE VI	Overzicht auditteam	65

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	De Haagse Hogeschool
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	n.v.t.
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Accountancy
registratienummer croho	34406
domein/sector croho	Economie
oriëntatie opleiding (hbo – wo)	hbo
niveau opleiding (associate degree – bachelor – master)	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Business Administration
aantal studiepunten (ec's)	240
afstudeerrichtingen	n.v.t.
Onderwijsvorm	Competentiegericht
locatie	Den Haag
variant	Voltijd en Werkend Leren (variant van de voltijd)
datum audit / opleidingsbeoordeling	30-9-2013 en 1-10-2013
contactpersoon (naam en e-mailadres)	Mevr. Ir. P. Dijcks p.g.h.dijcks@hhs.nl Senior adviseur kwaliteitszorg & accreditatie

Basisgegevens hbo-bacheloropleiding Accountancy

Instroom, uitval en rendementsgegevens

Tabel 1: Instroom in de propedeuse

Instroom (in absolute aantallen)	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Voltijd	182	192	176	188	168	151

Tabel 2: Totaal ingeschreven studenten

Inschrijvingen (in absolute aantallen)	2012	2011	2010	2009	2008
Voltijd	539	516	457	435	372

Tabel 3: Uitval

Uitval (in %)	voltijd		
	na 1 jr.	na 2 jr.	totaal
Cohort 2011	57,3%		57,3%
Cohort 2010	48,3%	4,0%	52,3%
Cohort 2009	57,8%	5,0%	62,8%
Cohort 2008	47,6%	13,1%	60,7%
Cohort 2007	51,0%	7,9%	58,9%
Cohort 2006	43,4%	11,0%	54,4%

Tabel 4: Propedeuse-rendement

P-rendement (in %)	voltijd		
	na 1 jr.	na 2 jr.	totaal
Cohort 2011	18,8%		
Cohort 2010	31,3%	13,1%	44,3%
Cohort 2009	17,8%	21,7%	39,4%
Cohort 2008	17,9%	25,0%	42,9%
Cohort 2007	21,2%	19,2%	40,4%
Cohort 2006	26,9%	19,3%	46,2%

Tabel 5: Post-P rendement opleiding

Post-P-rendement (in %)	voltijd		
	na 4 jr.	na 5 jr.	totaal
Cohort 2008	12,5%		
Cohort 2007	17,6%	35,3%	39,2%
Cohort 2006	20,6%	30,2%	55,6%
Cohort 2005	19,6%	32,1%	50,0%
Cohort 2004	34,1%	43,2%	59,1%
Cohort 2003	33,3%	47,2%	75,0%

Tabel 6: Instroom in het eerste jaar ¹

Instroom (in aantallen)	Cohort 2012	Cohort 2011	Cohort 2010	Cohort 2009	Cohort 2008	Cohort 2007
Voltijd	141	141	124	127	132	100

Tabel 7: Uitval uit het eerste jaar ²

Uitval uit het 1 ^e jaar (in %)	Cohort 2011	Cohort 2010	Cohort 2009	Cohort 2008	Cohort 2007
Voltijd	53,2%	49,2%	55,1%	47,7%	50,0%

Tabel 8: Uitval uit de bachelor ³

Uitval uit de bachelor (in %)	Cohort 2008	Cohort 2007	Cohort 2006	Cohort 2005	Cohort 2004
Voltijd	29,0%	36,0%	24,6%	28,6%	25,5%

Tabel 9: Rendement ⁴

Rendement (in %)	Cohort 2007	Cohort 2006	Cohort 2005
Voltijd	22,9%	19,0%	20,0%

¹ Het totaal aantal studenten (eerstejaars ho) dat zich voor het eerst heeft ingeschreven bij de opleiding, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

² Het aandeel van het totaal aantal bachelor studenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

³ Het aandeel van het studenten (eerstejaars HO) per variant dat zich na het eerst studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijft (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁴ Het aandeel van de studenten per variant dat zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijft (herinschrijvers) dat het bachelor diploma haalt in de nominale studieduur + een jaar, zo mogelijk van de laatste drie cohorten.

Personeel Academie voor Accounting & Financial Management

Tabel 10: Personeel Academie voor Accounting & Financial Management

Aantal docenten	#	Fte
Fulltime boven 0.8 fte	49	45,7
Parttime	30	13,3
medewerkers tevens werkzaam in de beroepspraktijk	8	
Deelname lectoraat 2013-2014	5	1,2
Gastdocenten	geen betaalde gastdocenten, ca. 40 onbetaalde gastdocenten	
Docent – student ratio	1:25	

Tabel 11: Docentkwaliteit (cijfers van de academie per 1-1-2013)

Opleidingsniveau	aantal	%
PHD	3	4%
Wo-master	62	79%
Wo-bachelor	8	10%
Hbo-master	5	6%
Hbo-bachelor		
Anders	1	1%

Contacturen

Tabel 12ii: Contacturen Accountancy voltijd per week/ studiejaar in uren⁵

Studiejaar	1	2	3	4
Hoorcolleges, gemiddeld per week	-	1	1	4
Werkcolleges, practica en trainingen, gem. per week	19	15	14	12
Begeleide groepsactiviteiten (bv projectonderwijs), gemiddeld per week (in projectweken)	32	32	32	32
Tentamens/examens, gemiddeld per periode	9	10	8	7

Tabel 13iii: Contacturen Accountancy voltijd op jaarbasis

Studiejaar	1	2	3	4
Stagebegeleiding	-	1	10	-
Scriptiebegeleiding	-	-	-	10
Studie(loopbaan)begeleiding	35	4	2	2
Andere activiteiten onder fysieke begeleiding van een docent (bijvoorbeeld excursies, studiereizen)	3	6	-	-

⁵ Een studiejaar is opgebouwd uit vier onderwijsblokken; in een onderwijsblok staan 6 tot 8 weken colleges geprogrammeerd, de overige weken zijn gereserveerd voor projecten en tentamens

2. SAMENVATTING

Accountancy is een hbo-opleiding binnen het domein Business Administration. De opleiding leidt op voor een verscheidenheid aan functies met audit en advies als centrale elementen. De studie dient als basis voor de verdere opleiding tot wettelijk auditor van beursgenoteerde ondernemingen en andere specifieke audit- en adviesfuncties.⁶ Doorgaans treedt een afgestudeerde student in dienst bij een accountantskantoor, bij de overheid dan wel een bedrijf als interne accountant of vestigt zich als zelfstandig financieel adviseur. Het diploma van de opleiding Accountancy (AC) biedt de student toegang tot de vervolgopleiding met de wettelijk beschermde titels accountant administratie consultant (AA) en registeraccountant (RA)⁷ en andere masterstudies in het bedrijfseconomisch domein.

Dit rapport en deze samenvatting beschrijven in welke mate de opleiding AC voldoet aan de kwaliteitseisen van de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) en aan de eisen van de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA).

1. Beoogde eindkwalificaties

De kaders van de opleiding Accountancy zijn landelijk geformuleerd in termen van een beroeps- en opleidingsprofiel en een set eindtermen. Het beroeps- en opleidingsprofiel zijn opgesteld door het AC-Scholenoverleg en vastgesteld door de HBO-raad. De eindtermen zijn opgesteld door een door de Minister van Financiën bij wet ingestelde commissie, de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA). Dertien hogescholen bieden de opleiding Accountancy aan en vormen het AC-Scholenoverleg (ACS). Dit platform heeft in samenspraak met het werkveld, de Nederlandse beroepsorganisatie voor accountants (NBA) en de CEA het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel opgesteld (BOP-AC).

De eindtermen van de opleiding tot accountant zijn door de CEA ontworpen, in overeenstemming met de EU richtlijn 2006/43/EG betreffende de wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen, met aandacht voor de natuurlijke adviesfunctie.

Op grond van deze bevindingen komt het panel voor standaard 1 tot het oordeel 'voldoende'.

2. Programma

De opleiding kent een Beroepenveldcommissie (BVC) die representatief is voor het werkveld waarvoor opgeleid wordt. De Beroepenveldcommissie komt minstens drie maal per jaar bij elkaar en adviseert de opleiding onder andere op het gebied van onderwijsontwikkeling en onderwijsbeleid. Ontwikkelingen in het werkveld zijn een vast agendapunt bij de vergaderingen van de BVC.

Om het onderzoek binnen de academie en in het onderwijs te versterken, heeft de academie voor Accounting & Financial Management (AFM) haar banden met verschillende lectoraten en universiteiten versterkt. Door de komst van enkele extra lectoraten in het economisch domein is de samenwerking vanuit de academie met de lectoraten geïntensiveerd, in het bijzonder in het verder ontwikkelen van de onderzoekslijn van de opleiding.

De curriculumcommissie heeft de eindkwalificaties vertaald naar een thematisch geordend onderwijsprogramma. Met de CEA-eindtermen als uitgangspunt zijn per onderwijsblok de inhoud en de onderwijsactiviteiten bepaald.

⁶ Zoals registeraccountant, IT auditor, accountant administratieconsulent.

⁷ De AA- en de RA-titel zijn wettelijk verankerd in de Wet op het accountantsberoep (WAB).

Het auditteam heeft een samenhangend onderwijsprogramma gezien. Deze samenhang wordt gerealiseerd door:

- de verticale opbouw van de opleiding (samenhang tussen onderwijsblokken);
- de samenhang binnen onderwijsblokken.

De opleiding heeft in overleg met de Beroepenveldcommissie ervoor gekozen om zich te profileren op het gebied van Informatietechnologie, Risk Management, Public Management en Internationalisering.

Binnen de voltijdopleiding wordt goede studenten de kans geboden om de opleiding in de werkend-leren variant te volgen. De werkend-leren student combineert drie dagen werken in de praktijk met twee dagen onderwijs op school. Voor deze student gelden dezelfde eindtermen, de wijze waarop deze worden ingevuld verschilt.

Het panel ziet dat het curriculum dusdanig is opgebouwd dat het de studielast evenredig verdeelt. Dit is ook het geval bij studenten met een beperking. Daar is een beleid voor opgezet waarbij er sprake is van extra begeleiding.

Voor standaard 2 beoordeelt het panel de opleiding met een 'goed'. Voor standaarden 3, 4, 5, 6 en 7 komt het auditteam tot het oordeel 'voldoende'.

3. Personeel

Het auditteam heeft geconstateerd dat personeelsbeleid op academieniveau is vastgesteld. Het personeelsbeleid staat beschreven in het Strategisch Personeelsplan (SPP) van de academie. Daarin komen ambities, doelen en wijze van uitvoering aan de orde.

Het percentage masters en gepromoveerden bij de academie is de laatste jaren gestegen: met ingang van 2013 heeft 85% van het docententeam een mastergraad en zijn drie docenten (4%) gepromoveerd. De aanwezige expertise van de docenten sluit aan bij de eisen van de opleiding. De meesten hebben een onderzoeksachtergrond en enkelen zijn actief op het gebied van onderzoek. Ook het hoge aantal gepromoveerden binnen het team, en de tevredenheid onder de studenten overtuigen het auditpanel ervan dat het personeel adequaat is gekwalificeerd.

Voor de standaarden 8 en 10 komt het panel tot het oordeel 'voldoende'. Voor standaard 9 komt het panel tot het oordeel 'goed'.

4. Voorzieningen

De faciliteiten zijn in orde bevonden door het panel. De onderwijsruimtes in combinatie met de bibliotheek en het bekwame personeel doen overtuigen dat deze toereikend zijn om het onderwijs programma te realiseren.

De standaarden 11 en 12 beoordeelt het auditpanel als 'voldoende'.

5. Kwaliteitszorg

Het panel is tevreden over het feit dat er een werkend systeem bestaat om studenten op te vangen en te begeleiden bij alle aspecten van het studeren. Bij de studiebegeleiding werkt de opleiding naar zelfsturing. Studenten worden aan het begin intensief begeleid en vervolgens meer losgelaten.

Via regelmatige evaluatieonderzoeken wordt de kwaliteit bewaakt van de beoogde eindkwalificaties, de aansluiting met de beroepspraktijk, het personeel, de toetsing en het gerealiseerde eindniveau. Het kwaliteitsbeleid is vastgelegd in het Handboek Kwaliteitszorg.

De opleiding besteedt veel tijd en aandacht aan de PDCA-cyclus, wat blijkt uit de gesprekken met het management en uit de documentatie. Op basis van de evaluaties worden op verschillende niveaus maatregelen geformuleerd en de daaruit voortkomende acties worden door de directeur of teamleider als opdrachten uitgezet bij commissies, docenten of in de organisatie van de opleiding / academie.

Voor de standaarden 13, 14 en 15 komt het panel tot het oordeel 'goed'.

6. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De kwaliteit van toetsing en beoordeling wordt gewaarborgd door een goed werkend systeem van Examen- en Toetscommissie. Er zijn initieel 15 eindwerken bekeken en beoordeeld door het auditpanel. Hierbij is geconstateerd dat niet alle eindwerken aan de maat waren. Dit heeft voornamelijk te maken met taalkundigheid en de opzet en structuur van het onderzoek. Vanwege het feit dat het panel onvoldoendes is tegen gekomen in de eerste steekproef van de eindwerken is er opgeschaald uit de jongste lichte. Het afstudeerbeleid is aangescherpt en dit heeft zijn weerslag op de kwaliteit. Van het studiejaar 2013 zijn opnieuw 10 eindwerken beoordeeld. Het niveau van alle eindwerken was voldoende.

Het auditpanel beoordeelt standaard 16 als 'voldoende'.

Algemene conclusie

Het auditpanel beoordeelt de opleiding als geheel, en conform de daartoe door de NVAO aangereikte beslisregels, met een 'voldoende'.

Datum: 31 januari 2014

R.J.M. van der Hoorn MBA,
voorzitter

F. Telwin MSc,
secretaris

3. INLEIDING

Toezicht op en beoordeling van de opleiding

De hbo-bacheloropleiding Accountancy van De Haagse Hogeschool (HHS) wenst haar in 2009 door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) verleende accreditatie verlengd te zien met wederom een periode van zes jaren – de accreditatiecyclus in het Nederlands hoger onderwijs.

De Accountancyopleidingen in Nederland staan naast het toezicht door de NVAO tevens onder toezicht van de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA). Doordat de CEA controle houdt op de naleving van de eindtermen van de bacheloropleidingen Accountancy, is zij o.a. in staat te bepalen of de post-bacheloropleidingen en professionele masters op grond van de 'Wet op het accountantsberoep' een aanwijzing kunnen verkrijgen. Door toetsing aan de CEA-eindtermen tijdens de beperkte of uitgebreide opleidingsbeoordeling kan de CEA gebruik maken van de uitkomsten van de NVAO-Accreditatie en ontstaat een vermindering van de accreditatielast voor de Accountancy-opleidingen.

Het voorliggende beoordelingsrapport is de resultante van een zogeheten 'Uitgebreide Opleidingsbeoordeling' die op 30 september en 1 oktober is uitgevoerd door een auditpanel van onafhankelijke deskundigen aan de hand van het NVAO-⁸ en het CEA-beoordelingskader⁹. Dit rapport behandelt achtereenvolgens de bevindingen, overwegingen en conclusies van het auditpanel op zestien kwaliteitsstandaarden, gegroepeerd naar beoogde eindkwalificaties, programma, personeel, voorzieningen, kwaliteitszorg en toetsing, alsmede gerealiseerde eindkwalificaties.

Audit

De opleidingen Bedrijfseconomie en Accountancy van De Haagse Hogeschool worden gezamenlijk aangestuurd, hebben een gezamenlijke Examen- en Toetscommissie, kennen een gezamenlijke propedeuse voltijd, er bestaat overlap in het docententeam en ze maken gebruik van dezelfde voorzieningen. Daarom is besloten tot een gecombineerde audit. De audit was als volgt ingericht:

- Eerste visitatiedag: beoordeling van de gemeenschappelijke elementen van beide opleidingen (alle panelleden aanwezig);
- Vervolgens één visitatiedag per opleiding om de opleidingsspecifieke elementen te toetsen (de werkvelddeskundigen - Accountancy Dhr. Straathof en Bedrijfseconomie Dhr. Nieuwenhuizen - zijn één van de twee opleidingsspecifieke dagen aanwezig).

De visitatie zou oorspronkelijk plaats vinden op 30 september en 1 en 2 oktober 2013. Op de laatste auditdag was het panel echter vanwege een brand bij De Haagse Hogeschool gedwongen het middagprogramma op een ander moment te hervatten. Dit is gebeurd op 20 november 2013 (een hele dag).

Het auditpanel is door Hobéon in opdracht van De Haagse Hogeschool en in overleg met de opleiding samengesteld (zie bijlage VI voor toelichting) en is goedgekeurd door de NVAO.

Kenschets van de opleiding

Algemeen

De Haagse Hogeschool is in 1987 ontstaan uit een fusie van diverse hogescholen. De Haagse Hogeschool is een brede Randstadhogeschool in het groene hart van Nederland, waarvan het onderwijs en onderzoek geworteld zijn in de Randstedelijke thematiek. Het grootstedelijke karakter van De Haagse Hogeschool is zichtbaar in de multiculturele studenten populatie.

⁸ Beoordelingskader Accreditatiestelsel Hoger Onderwijs Beperkte of Uitgebreide opleidingsbeoordeling, Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie d.d. 22-11-2011

⁹ Commissie Eindtermen Accountancy-beoordelingscriteria hbo-accountantsopleidingen d.d. 24-01-2011

De hogeschool bestaat uit academies en diensten. Een academie verzorgt één of meerdere opleidingen en wordt aangestuurd door een managementteam onder leiding van de academiedirecteur. De teamleider van een opleiding is verantwoordelijk voor zowel de organisatorische als de inhoudelijke gang van zaken bij de opleiding. De opleiding Bedrijfseconomie vormt samen met Accountancy de Academie voor Accounting & Financial Management. De opleiding bestaat sinds 1978 en wordt in meerdere varianten aangeboden.

Profiel opleiding

De opleiding Accountancy leidt op voor het beroep van accountant. De opleiding verzorgt het bachelor-deel van de opleiding tot de wettelijk beschermde titels accountant administratie consulent (AA) en registeraccountant (RA). De opleiding staat onder toezicht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en van de, door het ministerie van Financiën ingestelde, Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA).

De door de CEA geformuleerde eindtermen vormen de theoretische basis, met een implicatief kader voor de praktijk, van het door de hbo-raad vastgestelde beroeps- en opleidingsprofiel Accountancy (BOP-AC). De eisen vanuit het BOP-AC in combinatie met de CEA-eindtermen vormen, aangevuld met eigen accentuering, het profiel van de opleiding. Van de totaal beschikbare 240 studiepunten is 165 dwingend gealloceerd voor theoretische vorming. Met een praktische component van 30 tot 45 studiepunten blijft een beperkt aantal punten over voor eigen invulling.

De accountancyopleiding van De Haagse Hogeschool profileert zich op de volgende aspecten:

1. Informatietechnologie zowel in het curriculum als in de gebruikte didactiek;
2. Risk Management, inspelend op de behoefte in de maatschappij aan een effectieve mate van controle en beheersing van risico's;
3. Public Management, gegeven de locatie van de hogeschool in de regio Haaglanden;
4. Internationalisering, een speerpunt van de hogeschool sinds 2011.

Lectoraten

De opleiding werkt samen met de lectoraten Public Management, Financial Inclusion and Entrepreneurship, Cyber Security & Safety, Risicomanagement, Assurance & Business IT en Informatie, Technologie en Samenleving. Een vijftal docenten van AFM maakt deel uit van een kenniskring. In samenwerking met het lectoraat Public Management is de minor Public Management ontwikkeld en wordt nu doorontwikkeld. Een achttal studenten heeft een afstudeeronderzoek bij een lectoraat verricht (Public management, Cyber Security & Safety, Informatie, Technologie en Samenleving).

Het lectoraat Risicomanagement, Assurance & Business IT heeft een belangrijke rol binnen de academie. Met dit lectoraat en de Academie voor Masters & Professional Courses is een kenniscentrum opgezet op het gebied van Risicomanagement. Het kenniscentrum wil kennisontwikkeling en kenniscirculatie bevorderen door middel van praktijkgericht onderzoek. Aan het onderzoek nemen zowel promovendi, docenten, studenten als de lector deel. Het onderzoek wordt verricht in samenwerking met de beroepspraktijk. De uitkomsten van het onderzoek zullen de basis vormen voor vernieuwing van het curriculum.

Ontwikkelingen na vorige audit

De laatste accreditatie heeft in 2008 plaatsgevonden. Verbeterpunten naar aanleiding van de vorige accreditatie waren:

- verhoging van de rendementen;
- internationalisering;
- meer gebruik van Engelstalige literatuur;
- actualisering van de collectie in de bibliotheek;
- verbetering van inzage en feedback na toetsen;
- aanscherping van de cesuur tussen voldoende en onvoldoende bij afstudeerscripties.

In december 2007 heeft de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA) de eindtermen voor de opleiding tot accountant vastgesteld. Deze eindtermen "vormen de basis voor het curriculum van de accountantsopleidingen in Nederland". Het curriculum van de opleiding is hierop aangepast. Dit betrof voornamelijk een versterking van de focus op de kernvakgebieden van de opleiding: audit & assurance, externe verslaggeving en bestuurlijke informatieverzorging.

De opleiding heeft samen met de opleiding Bedrijfseconomie het curriculum van de gemeenschappelijke propedeuse herzien. Hierbij is in het bijzonder meer aandacht geschonken aan binding en talentontwikkeling, versnelling van selectie en verwijzing binnen één jaar, studiesucces en het onderwijs in de kernvakken.

In 2011 is een interne audit uitgevoerd door de dienst Onderwijs- en Studentenzaken van De Haagse Hogeschool. De belangrijkste aanbevelingen uit deze interne audit waren:

- duidelijk maken op welke wijze de opleiding de verschillende landelijke eisen (eindtermen, competenties) met elkaar verbindt;
- uitvoering kwaliteitsbeleid;
- de borging van het gerealiseerde eindniveau.

De verbinding van de verschillende landelijke eisen staat in de Kritische Reflectie beschreven, zowel bij onderwerp 1 als bij onderwerp 2. Het kwaliteitshandboek van de academie is herzien met in het bijzonder aandacht voor de bewaking en vastlegging van de uitvoering van de PDCA-cyclus. Procedures rondom het afstuderen zijn aangescherpt, diverse studiebijeenkomsten met afstudeerbegeleiders zijn gehouden naar aanleiding van onderzoek naar de beoordeling van scripties. Een benchmark met andere hogescholen naar afstudeerniveau wordt sinds het studiejaar 2012-2013 uitgevoerd.

4. OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor–master) en oriëntatie (hbo–wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Toelichting CEA:

- De eindkwalificaties zien in belangrijke mate toe op het vervullen van de functie van extern accountant.
- De eindkwalificaties nemen de relevante gedrags- en beroepsregels die voor accountants gelden als uitgangspunt zoals vastgesteld bij verordening uit hoofde van de WAA en WRA.

De eindkwalificaties omvatten minimaal de eindtermen op het beschreven niveau en met de genormeerde studiebelasting, zoals vastgesteld door de CEA, voor zover deze in de bachelor opleiding aan bod dienen te komen, conform afspraken gemaakt binnen AC-scholenoverleg respectievelijk VAAC.

Bevindingen

Beoogde eindkwalificaties

Dertien hogescholen bieden de opleiding Accountancy aan en vormen het AC-Scholenoverleg (ACS). De kaders van de opleiding Accountancy zijn landelijk en dwingend geformuleerd in termen van een beroeps- en opleidingsprofiel en een set eindtermen. Het beroeps- en opleidingsprofiel zijn opgesteld door het ACS en vastgesteld door de HBO-raad. De eindtermen zijn opgesteld door een door de Minister van Financiën bij wet ingestelde commissie, de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA). Dit platform heeft in samenspraak met het werkveld, de Nederlandse beroepsorganisatie voor accountants (NBA) en de CEA het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel opgesteld (BOP-AC).

De nieuwe standaard Bachelor of Business Administration (BBA) van juni 2011, die op alle hbo-bacheloropleidingen in het economische cluster van toepassing is, was voor het ACS de aanleiding om in juni 2012 het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel uit 2009 te herzien. De opleiding Accountancy van De Haagse Hogeschool ontleent haar beoogde eindkwalificaties aan dit nieuwe landelijke profiel. Bij al deze competenties dient de student de beroepshouding ofwel de houdingsaspecten¹⁰ in acht te nemen, zoals dat is vereist door de relevante gedrags- en beroepsregels voor accountants. In bijlage II is een (kort) overzicht van de eindkwalificaties weergegeven.

Kernactiviteit van de opleiding is het voorbereiden van studenten op het vervullen van een functie in het accountancy-werkveld. In de functies waarin een afgestudeerde bachelor Accountancy terecht komt, worden vier gebieden onderscheiden: (a) administratieve dienstverlening, (b) fiscale dienstverlening, (c) controle en (d) advisering. Op basis hiervan is een zestal, voor het beroep noodzakelijke, competenties geformuleerd:

1. als aanspreekpunt functioneren voor cliënten in het kader van de administratieve dienstverlening;
2. fiscale belangen cliënt behartigen;

¹⁰ De zes houdingsaspecten zijn: integriteit, objectiviteit, geheimhouding, deskundigheid en zorgvuldigheid, professioneel gedrag en onafhankelijkheid.

3. bijdragen aan de uitvoering controle jaarrekening;
4. adviesbehoeften onderkennen, signaleren en vervullen;
5. adequaat functioneren binnen een accountantskantoor;
6. zichzelf voortdurend ontwikkelen als beroepsbeoefenaar.

De in het BOP-AC geformuleerde competenties zijn opgedeeld in een drietal componenten: (theoretische) kennis, vaardigheden en houding. De theoretische kennis, the Body of Knowledge (BoK), is door de CEA in overleg met de voornaamste stakeholders¹¹ geoperationaliseerd als eindtermen per vakgebied.

Niveau en oriëntatie van de eindkwalificaties

De samenhang tussen de eindkwalificaties, de Dublin Descriptoren¹², de BBA-standaard en de hbo-kwalificaties zijn zichtbaar gemaakt in het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel Accountancy. Ook is in het landelijke profiel vastgelegd tot en met welke van de drie beheersingsniveaus de student zich gedurende de opleiding Accountancy per (kern)vakgebied en per standaardkenmerk van de BBA-standaard dient te ontwikkelen.

CEA

De eindtermen van de opleiding tot accountant zijn door de CEA ontworpen, in overeenstemming met de EU-richtlijn 2006/43/EG betreffende de wettelijke controles van (geconsolideerde) jaarrekeningen, met aandacht voor de natuurlijke adviesfunctie. De eindtermen zijn gegroepeerd in vakgebieden met per vakgebied het minimaal te realiseren aantal European credits (ec's). Zo dienen bijvoorbeeld voor elk van de kernvakgebieden - audit & assurance, externe verslaggeving en bestuurlijke informatieverzorging - minimaal 30 ec's gereserveerd te worden, waarvan 2/3 binnen de bacheloropleiding. De opleiding heeft zich met betrekking tot het afdekken van de eindtermen volledig gecommitteerd aan wat binnen het AC-Scholenoverleg is afgesproken.

Profilering

Het beroeps- en opleidingsprofiel van de Accountancy opleidingen in Nederland zijn gebonden aan stevige eisen vanuit de beroepsorganisatie en aan wettelijke kaders (vb. de CEA-eindtermen). Zoals in de inleiding is gesteld, leggen deze eisen een behoorlijk beslag op de bewegingsruimte van de opleiding om aan de eindkwalificaties en de inhoud van het programma een eigen inkleuring te geven. Toch legt de opleiding AC van De Haagse Hogeschool haar eigen accenten. Tijdens de audit heeft het auditteam geconstateerd dat de opleiding in overleg met de Beroepenveldcommissie ervoor heeft gekozen om zich te profileren op het gebied van Informatietechnologie, Risk Management, Public Management en Internationalisering.

Praktijkgericht onderzoek

Bij de actualisering van het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel zijn ook de onderzoekscompetenties vastgelegd waarover een afgestudeerde bachelorstudent van de opleiding Accountancy moet beschikken. De beoogde eindkwalificaties op het gebied van onderzoek zijn besproken met de docenten en leden van de lectoraten. Deze zijn:

1. De afgestudeerde is in staat een probleemstelling te formuleren;
2. De afgestudeerde is in staat om voor de oplossing van het probleem beschikbare kennis te identificeren;
3. De afgestudeerde is in staat om de kwaliteit van de kennis en de theorie die hem ter beschikking staat te beoordelen;
4. De afgestudeerde is in staat om de basis van zijn analyse te modelleren;

¹¹ Wetenschappelijk onderwijs, hoger beroepsonderwijs, beroepsorganisatie NBA voorheen NIVRA en NOVAA (Commissie Eindtermen Accountantsonderwijs 2012, p.3.)

¹² De Dublin Descriptoren zijn indicatoren voor het bachelorniveau, die in Europees verband zijn opgesteld.

5. De afgestudeerde is in staat om zijn kennis en de theorie op vruchtbare wijze met praktijksituaties te verbinden;
6. De afgestudeerde is in staat om in de praktijk de voor beantwoording van de vraagstelling benodigde data te verzamelen;
7. De afgestudeerde is in staat om praktijksituatie te analyseren en de daarbij gevolgde aanpak te verantwoorden;
8. De afgestudeerde is in staat om concreet uitvoerbare conclusies te formuleren in de vorm van een advies, een ontwerp of een plan van aanpak.

Internationale oriëntatie

“De eisen voor het theoretische deel van de opleiding tot wettelijk controleur, zoals beschreven in de EU-Richtlijn (2006/43) voor wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen zijn het uitgangspunt voor de eindtermen” (Commissie Eindtermen Accountantsopleiding 2012, p.7). De CEA heeft de vakgebieden en daarmee samenhangende basisstudiebelasting vastgesteld. Hiermee is de opleiding in internationale context geplaatst.

In 2011 heeft De Haagse Hogeschool een internationaliseringsbeleid vastgesteld. Doel hiervan is dat studenten goed toegerust de arbeidsmarkt betreden en de concurrentie met hoger opgeleiden uit andere (Europese) landen aan kunnen gaan. Dit beleid is vertaald naar beleid voor de academie. In het academiebeleid zijn vijf internationale competenties en daarmee samenhangende leerdoelen geformuleerd, die in het curriculum van de opleiding zijn/worden verankerd (zie onderstaande tabel).

Competenties	Leerdoelen
I. Kennis en begrip van de internationale bedrijfsomgeving	a. Kennis en begrip van internationale handelsorganisaties (bijvoorbeeld EU, WTO) b. Kennis en begrip van internationale bedrijven
II. Toepassen van internationale bedrijfseconomische theorieën	a. Kennis en begrip van internationale bedrijfseconomische theorieën / modellen / regelgeving (IFRS, SOX, Internal Control, Financial Control) b. Gebruik van internationale bedrijfseconomische theorieën / modellen en regelgeving in een internationale omgeving
III. Samenwerken in internationale multiculturele teams	a. Kennis en begrip van culturele verschillen b. Kennis en begrip van de impact van culturele verschillen op de bedrijfsomgeving c. Samenwerken in internationale multiculturele teams
IV. Kunnen communiceren op B2-niveau in het Engels (internationale voertaal)	a. Kunnen luisteren en spreken in het Engels op B2-niveau b. Kunnen lezen en schrijven in het Engels op B2-niveau
V. Opstarten van een internationaal netwerk	a. Eerste persoonlijke contacten leggen in het buitenland b. Eerste zakelijke contacten leggen in het buitenland

Figuur 1: Internationaliseringscompetenties en leerdoelen AFM

Deze internationaliseringscompetenties vormen de basis voor de invulling van de internationalisering in het onderwijs van de opleiding (zie verder standaard 3)

Validatie van de eindkwalificaties

De opleiding AC zorgt voor een adequate afstemming van de beoogde eindkwalificaties op de huidige en toekomstige ontwikkelingen in het specifieke vakgebied en het relevante werkveld.

- De opleiding AC houdt bijvoorbeeld contact met het vakgebied door haar betrokkenheid binnen het AC-Scholenoverleg. Doel van het ACS is het actueel houden van het opleidingsprofiel en het uitwisselen van informatie tussen de opleidingen over onder meer actuele ontwikkelingen binnen het vakgebied en de landelijke examens.

- Daarnaast kent de opleiding een Beroepenveldcommissie (BVC) die representatief is voor het werkveld waarvoor opgeleid wordt. Het auditpanel heeft met afgevaardigden van de Beroepenveldcommissie gesproken tijdens de audit. De Beroepenveldcommissie komt minstens drie maal per jaar bij elkaar en adviseert de opleiding onder andere op het gebied van onderwijsontwikkeling en onderwijsbeleid. De BVC heeft de eindkwalificaties van de opleiding gevalideerd.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditpanel constateert dat de opleiding voldoet aan de landelijke eisen door het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel te volgen van de samenwerking met het AC-scholenoverleg, het werkveld, de Nederlandse beroepsorganisatie voor accountants (NBA) en de CEA. De inhoudelijke accenten zijn door het panel geïdentificeerd als adequaat, maar de opleiding dient dit nog wel verder te expliciteren en te verdiepen. Het auditteam ziet nog onvoldoende hoe de opleiding hierop kan excelleren. Internationalisering volgt twee sporen waarbij het voldoet aan de wettelijke eisen opgesteld door de CEA en het daarnaast ervoor wil zorgen dat het studenten zo goed mogelijk internationaal voorbereidt. Het panel ziet een gedegen competentieprofiel dat op een adequate manier actueel gehouden wordt. Hierdoor wordt het oordeel een 'voldoende'.

Programma

Standaard 2: De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Toelichting NVAO: Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het beroepenveld en het vakgebied.

Toelichting CEA: De opleiding borgt actuele beroepsontwikkelingen in het programma;

Bevindingen

Ontwikkeling beroepsvaardigheden en actualiteit programma

Beroepsgerichtheid is een belangrijk uitgangspunt van het onderwijsprogramma. In elk blok staat een thema centraal dat betrekking heeft op de beroepstaken van een accountant. Vanaf de eerste week komen de studenten in aanraking met de beroepspraktijk en vervolgens is er in elk onderwijsblok een directe link hiermee (zie figuur 2).

Praktijkcomponent & samenwerking met het beroepenveld				
	Blok A	Blok B	Blok C	Blok D
Jaar 1	Ondernemingsplan <ul style="list-style-type: none"> • presentatie AA-files • kantorenbezoek startweek • presentatie (elevator pitch) ondernemingsplan bij accountantskantoor 	Financiële Administratie <ul style="list-style-type: none"> • project schoenendoos; computerboekhouden (Multivers) • business game met andere economische opleidingen 	Management Informatiesystemen <ul style="list-style-type: none"> • introductiecollege door accountant of bedrijfseconoom • project opzetten managementinformatie-systeem 	Administratieve Organisatie <ul style="list-style-type: none"> • project administratieve organisatie
Jaar 2	Accounting Information Systems (AIS) <ul style="list-style-type: none"> • Twinfieldproject i.s.m. Ernst&Young • kleine kantorendag 	Interne Verslaggeving <ul style="list-style-type: none"> • project AIS /interne verslaggeving • In housedagen bij kantoren 	Investeringsbeslissingen en fiscaliteiten <ul style="list-style-type: none"> • HUBA-campagne; i.s.m. belastingdienst • project investeringsbesl. • week Internationale oriëntatie; kennismaking met internationale praktijk Accountantskantoor 	Externe Verslaggeving <ul style="list-style-type: none"> • twee weken oriëntatie op de praktijk door snuffelstage en/of onderzoek
Jaar 3	Financiële doorlichting en fiscaliteiten <ul style="list-style-type: none"> • introductiecollege door gastspreker over actueel onderwerp 	Adm. Organisatie en controlebeginselen <ul style="list-style-type: none"> • drie weken interimstage • gastcolleges door accountants over steekproeven en IT-auditing (onder andere Idea) 	Stage <ul style="list-style-type: none"> • praktijkstage • vrijdags: actualiteiten colleges door gastsprekers uit beroepspraktijk 	Interne en Externe Verslaggeving <ul style="list-style-type: none"> • project ext. versl., consolidatie & controle i.s.m. PWC
Jaar 4	Minor en landelijke examenvakken <ul style="list-style-type: none"> • diverse gastsprekers met kennis van accountancy issues in de Publieke sector 	Minor en landelijke examenvakken <ul style="list-style-type: none"> • diverse gastsprekers met kennis van accountancy issues in de Publieke sector 	Interne beheersing en MKB-vakken <ul style="list-style-type: none"> • project fiscale advisering 	Afstuderen <ul style="list-style-type: none"> • afstudeerstage in de praktijk

Figuur 2: Praktijkcomponent in het onderwijsprogramma Accountancy

Docenten blijven op de hoogte van actuele ontwikkelingen door eigen praktijk, door het lezen van vakliteratuur, door digitale nieuwsbrieven (zoals de nieuwsbrief van "Accountant.nl" die minstens tweemaal per week uitkomt en waar alle aan de opleiding verbonden docenten op geabonneerd zijn), door het bezoeken van studiedagen van de SRA en masterclasses van Ernst & Young en door studiedagen van de opleiding. Docenten integreren daar waar mogelijk voorbeelden uit de actuele beroepspraktijk in het onderwijs. In het derde studiejaar is een onderwijseenheid "Actuele ontwikkelingen en beroepsethiek" geprogrammeerd. In dit onderdeel komen actuele onderwerpen aan de orde die nog niet in het reguliere onderwijsprogramma zijn ingedaald. Selectie van onderwerpen gebeurt mede op basis van voorstellen vanuit de Beroepenveldcommissie.

In de Beroepenveldcommissie (zie ook standaard 1) zijn ontwikkelingen in het werkveld een vast agendapunt bij de vergaderingen. Feedback vanuit deze commissie op het onderwijsprogramma en bevindingen met betrekking tot de kennis en vaardigheden van de stagiaires en alumni vormen belangrijke input voor aanpassingen in het onderwijsprogramma. Eén of tweemaal per jaar vindt bij een van de accountantskantoren uit de Beroepenveldcommissie een studiedag voor docenten plaats over actuele ontwikkelingen in het werkveld.

Vaardigheden praktijkgericht onderzoek

De opleiding beoogt de studenten te scholen als praktijkgerichte onderzoekers. De voor hbo-accountancy opleidingen gedefinieerde onderzoekscompetenties (zie standaard 1) vormen de basis voor de onderzoekslijn die in het opleidingsprogramma is verweven. Hieronder geven wij enkele elementen van deze onderzoekslijn weer:

- In de projecten van de propedeuse komen de aspecten van onderzoek basaal aan de orde. Vanaf het studiejaar 2013-2014 is in de propedeuse het onderdeel onderzoeksvaardigheden in blok 1C opgenomen als inleiding in methoden en technieken van onderzoek.
- In het tweede en derde studiejaar vindt verdieping plaats op specifieke competenties bij projecten en bij de onderdelen Gegevens Modellen en Controle, EDP-auditing en Statistiek. Het tweede studiejaar wordt vanaf 2013-2014 afgesloten met een onderzoeksproject, waarbij studenten in groepen een op de beroepspraktijk gerichte onderzoeksopdracht uitvoeren. Als pilot hebben studenten in 2012-2013 bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar verdienmodellen bij kantoren die gratis administratie aanbieden en naar de verschillen in de opleiding tot accountant binnen de EU.
- In het vierde studiejaar staan colleges onderzoeksvaardigheden geprogrammeerd ter voorbereiding op het afstudeeronderzoek.

Zoals in de inleiding is gesteld, werkt de opleiding samen met een aantal lectoraten. Door de komst van enkele extra lectoraten in het economisch domein is de samenwerking vanuit de academie met de lectoraten geïntensiveerd, in het bijzonder in het verder ontwikkelen van de onderzoekslijn van de opleiding. Het panel steunt deze ontwikkeling.

Tevredenheid studenten

Resultaten van de Nationale Studenten Enquête (NSE) laten een positief beeld zien. Studenten vinden dat zij voldoende tot goed worden voorbereid op de beroepspraktijk. Ze zijn tevreden over aspecten als: 1) het opdoen van vaardigheden voor de beroepspraktijk, 2) de praktijkgerichtheid van de opleiding, 3) het contact met de beroepspraktijk, 4) de aansluiting van de inhoud van de opleiding bij actuele ontwikkeling. De studenten, met wie het panel tijdens de audit heeft gesproken, bevestigen dit beeld.

Weging en Oordeel: goed

Externe partijen zijn betrokken bij de onderwijsontwikkeling en uitvoering. Het lectoraat brengt opleiding en praktijk bij elkaar. Het auditteam is ervan overtuigd dat het programma verbanden heeft met de actuele ontwikkelingen. Dit leidt er toe dat er op deze standaard een 'goed' wordt afgegeven.

Standaard 3: De inhoud van het programma biedt de studenten de mogelijkheid de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Toelichting NVAO: De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Studenten volgen en samenhangend studieprogramma.

Toelichting CEA:

- De opleiding kan aantonen dat met het programma de eindtermen zoals vastgesteld door CEA worden gerealiseerd.
- De opleiding heeft periodiek afstemming over de inhoud van het programma met de accountancy vervolgopleiding(en) binnen de instelling.

Bevindingen

Onderwijsprogramma

In het gesprek met de docenten tijdens de audit waren er leden aanwezig van de curriculumcommissie. De curriculumcommissie heeft de eindkwalificaties vertaald naar een thematisch geordend onderwijsprogramma. Met de CEA-eindtermen als uitgangspunt zijn per onderwijsblok de inhoud en de onderwijsactiviteiten bepaald. De verdeling van de CEA-eindtermen voor de kernvakken Bestuurlijke Informatieverzorging, Controleleer, Externe Verslaggeving is bepaald door het AC-Scholenoverleg in samenspraak met de vervolgoleiders. De Haagse Hogeschool heeft deze verdeling overgenomen. Het onderwijsprogramma dekt hiermee de kennisaspecten uit het BOP-AC geheel en de vaardigheidsaspecten grotendeels af. Wat betreft sociaal-communicatieve vaardigheden en beroepshouding worden trainingen gegeven en vormen vaardigheden zoals samenwerken en vergaderen een essentieel onderdeel in het projectonderwijs.

Het onderwijsprogramma is vastgelegd in de onderwijs- en examenregeling. Deze regeling volgt de allocatie van de studiepunten zoals voorgeschreven door de CEA. De vertaling van de eindtermen naar leerdoelen is beschreven in blokboeken. Deze bestaan uit een blokbeschrijving en een studiehandleiding per onderwijsonderdeel. De leerdoelen die getoetst worden, zijn in toetsmatrijzen vastgelegd samen met de geassocieerde eindkwalificaties. Door het leggen van de relatie tussen leerdoelen en eindkwalificaties in de toetsmatrijzen, wordt het ontwikkelproces sluitend.

Samenhang

De horizontale samenhang is gewaarborgd doordat het onderwijs in een onderwijsblok gegroepeerd is rondom een bepaald thema en geïntegreerd is in projecten. Daarnaast is de structuur van het programma zodanig dat er samenhang is in de opbouw over de vier studiejaren.

- In de propedeuse maakt de student in het eerste blok kennis met het werkveld door het schrijven van een ondernemingsplan. In het tweede blok staat bedrijfsadministratie centraal en in het derde informatiebehoefte en informatiesystemen. Daarna komt administratieve organisatie aan de orde, gericht op de bedrijfshuishouding en bedrijfsvoering, met inbegrip van risico's.
- In het tweede jaar worden onderwerpen uit het eerste jaar uitgediept, voornamelijk gericht op de administratieve dienstverlening, interne verslaggeving, en (fiscale) advisering.
- In het derde jaar ligt de nadruk op controle. Na de eerste kennismaking in de theorie volgt de praktijkstage waarna in het laatste blok verdere verdieping van de kernvakken plaatsvindt.

- Deze wordt voortgezet in jaar 4 en uiteindelijk worden de kernvakken getoetst in de landelijke overall toets (OAT). In het derde blok van het vierde jaar komen de vakgebieden die te maken hebben met interne beheersing van een organisatie en de specifieke MKB-vakken aan bod. De opleiding wordt afgesloten met een blok dat gereserveerd is voor de afstudeeropdracht. Bij deze opbouw wordt door het curriculum heen toegewerkt naar de eindkwalificaties door eindtermen en competenties op diverse momenten in het programma in oplopende moeilijkheidsgraad terug te laten komen.

Profilering

Zoals in standaard 1 vermeld, heeft de opleiding in overleg met de Beroepenveldcommissie ervoor gekozen om zich te profileren op het gebied van Informatietechnologie, Risk Management, Public Management en Internationalisering. De visie en de richting zijn duidelijk weergegeven in de Kritische Reflectie:

Informatietechnologie (IT)

De opkomst van informatietechnologie heeft het beroep van accountant veranderd. In de toekomst zal de uitoefening van het beroep nog meer verweven raken met informatietechnologie. De opleiding heeft er daarom voor gekozen kennis van en vaardigheden met informatiesystemen als eigen speerpunt binnen de opleiding te benoemen. Door diepgaande kennis van spreadsheet-, database- en documentationsoftware kan de student niet alleen als adviseur optreden bij de inrichting van informatiesystemen, maar krijgt hij ook kennis van geavanceerde informatiesystemen (bijvoorbeeld ERP-systemen), van auditsoftware, van beveiligingsaspecten en de controle van geautomatiseerde systemen. Hiermee verschaft de opleiding de studenten een pre om de arbeidsmarkt te betreden.

Risk Management

De groeiende complexiteit in de samenleving brengt risico's met zich mee zowel op de financiële markten als in de publieke sector. Hierdoor neemt bij klant en samenleving de behoefte aan een effectieve mate van controle en risicobeheersing toe. De academie speelt hierop in door een expertisecentrum risicomangement op te zetten in samenwerking met het desbetreffende lectoraat en de academie voor Masters & Professional Courses. Ook het onderzoeksterrein van het eerder genoemde lectoraat Cyber Security & Safety heeft raakvlakken met risicomangement en accountancy met betrekking tot IT-systemen.

Public Management

De regio Haaglanden huisvest een groot aantal publieke organisaties. De opleiding biedt studenten de mogelijkheid specialistische kennis met betrekking tot accountancywerkzaamheden in de publieke sector op te doen door te kiezen voor de minor Public Management. In deze minor maken de studenten kennis met de specifieke problematiek van publieke organisaties. Externe verslaggeving en controle staan hierin centraal.

Internationalisering

Het beroep van accountant is internationaal georiënteerd. De werkzaamheden bij accountantskantoren vinden plaats op basis van internationale standaarden als IFRS en andere internationale regelgeving. Bedrijven opereren op een mondiale markt, in het bijzonder in de Randstad zijn veel internationaal opererende bedrijven gevestigd. De opleiding is hiernaar ingericht en wordt gebenchmarkt met vergelijkbare internationale opleidingen.

Werkend leren

Binnen de voltijdopleiding wordt goede studenten de kans geboden om de opleiding in de werkend-leren variant te volgen. De werkend-leren student combineert drie dagen werken in de praktijk met twee dagen onderwijs op school. Voor deze student gelden dezelfde eindtermen, de wijze waarop deze worden bereikt verschilt. Hij krijgt dezelfde theoretische tentamens. Eindkwalificaties verbonden aan projecten en stage worden daar waar mogelijk behaald door opdrachten vanuit de opleiding die op de werkplek worden uitgevoerd. In elk onderwijsblok schrijft de student een werkervaringsverslag waarin hij reflecteert op zijn werkervaringen. Beoordeling van de praktijkcomponent vindt tweemaal per studiejaar plaats door de docent die als begeleider vanuit de opleiding is aangewezen. De beoordeling door de begeleider vanuit het accountantskantoor vormt hierbij belangrijke input. Tijdens het gesprek met de studenten kwam naar voren dat deelnemende studenten erg tevreden zijn over deze variant. Gemotiveerde studenten worden extra gestimuleerd en uitgedaagd.

Internationale competenties

Zoals bij standaard 1 is gesteld, heeft de academie een vijftal internationale competenties en bijbehorende leerdoelen geformuleerd. Het panel heeft vastgesteld dat deze competenties zijn uitgewerkt in het programma, onder meer in de volgende onderdelen:

- een week internationale oriëntatie in het tweede jaar;
- een vak dat voor alle studenten in het Engels wordt gegeven;
- een klas die is gevormd met Erasmusstudenten met voertaal Engels voor de vakken Gegevens Modellen en Controle, Cost Accounting en Accounting Information Systems en ondersteunend Engels, eveneens in het tweede studiejaar.

Daarnaast is bij diverse vakken Engelstalige literatuur voorgeschreven.

Het panel denkt dat internationalisering nog verder ontwikkeld kan worden in de opleiding en de opleiding onderschrijft dit. De ervaringen met deze onderdelen worden gebruikt om het geformuleerde beleid van de academie te evalueren en indien nodig bij te stellen. Voor de toekomst worden de mogelijkheden voor student- en docentuitwisseling uitgebreid. Daarvoor zijn onder andere contacten gelegd met hoger onderwijsinstellingen en bedrijven in Duitsland, Frankrijk, België, Polen en Turkije. Met Duitsland en Frankrijk omdat dit de drijvende economische krachten in Europa zijn, met België vanwege de toegankelijkheid voor onze studenten, met Polen en Turkije omdat dit opkomende (Europese) economieën zijn. Turkije is bovendien voor een significant deel van de studenten interessant vanwege de eigen achtergrond.

Overigens kunnen de Nederlandse wet- en regelgeving op het gebied van accountancy niet los gezien worden van internationale wet- en regelgeving. Zo volgen de Nederlandse regels voor verslaggeving de IFRS-standaarden, zijn codes voor goed bestuur van een organisatie zoals de code Tabaksblat een vertaling naar de Nederlandse situatie van SOX-wetgeving in de Verenigde Staten en is het in het kader van interne beheersing veelvuldig gebruikte COSO-model van internationale oorsprong. Hierdoor vinden internationale ontwikkelingen als vanzelf hun weerslag in de door de CEA geformuleerde eindtermen en van daaruit in het onderwijsprogramma, in het bijzonder bij de kern- en aanverwante vakken.

Weging en Oordeel: voldoende

Het panel is tevreden over het programma en hoe het de beoogde eindkwalificaties vertaalt naar leerdoelen. Er is een duidelijke samenhang te vinden in het programma. De verticale samenhang wordt gerealiseerd door verdieping en een toenemende mate van complexiteit. Samenhang wordt ook gerealiseerd door de thema's van een blok of semester te koppelen aan het thema van de projecten en opdrachten. Het auditteam heeft in de gesprekken met het management en docenten doorgevraagd over de accenten in het profiel. Deze accenten werden opgemerkt, het panel raadt wel aan om de accenten nog sterker naar voren te halen. Internationalisering kan nog verder ontwikkeld worden, maar de opleiding stelt studenten in voldoende mate in staat om hun internationale competenties te halen. Overigens wil het panel nogmaals benoemen dat accountancy een vakgebied is dat bij uitstek gekoppeld is aan internationale wet- en regelgeving; iets dat ervoor zorgt dat er automatisch aandacht is voor internationale ontwikkelingen in de opleiding. Tot slot is het auditteam zeer tevreden over de werkend leren variant. De feedback van de studenten was zeer positief. Het panel komt tot een 'voldoende'.

Standaard 4: De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Toelichting NVAO: Het didactisch concept is in lijn met de beoogde eindkwalificaties en de werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Bevindingen

Theorie en praktijk

Het didactisch concept is in lijn met de eindkwalificaties waarin de beroepstaken centraal staan. Praktijkgerichtheid is daarmee een belangrijke pijler van de opleiding. In het gesprek met het beroepenveld kwamen een aantal zaken naar voren. Het beroepenveld vraagt om afgestudeerden die naast praktijkgericht ook kennisgericht zijn opgeleid. Vanaf het eerste blok in de propedeuse wordt veel aandacht besteed aan het bijbrengen van de benodigde theoretische kennis. In elk blok wordt daarnaast de link gelegd met de praktijk in de vorm van praktische opdrachten, projecten, "inhouse-dagen" of stage. Dit komt het duidelijkst naar voren bij de afstudeeropdracht. De opdracht is complex, zodat studenten diverse onderdelen uit de opleiding en een theoretische onderbouwing moeten gebruiken.

Werkvormen

Bij de opleiding is gekozen voor een diversiteit aan werkvormen, omdat studenten verschillend leren, alsmede omdat de diversiteit aan te bereiken leerdoelen en te verwerven competenties hierom vraagt.

- Werkcolleges/practica - een groot deel van het onderwijs wordt klassikaal aangeboden in groepen van 25 tot 30 studenten.
- Projecten - met deze projecten wordt gewerkt aan vaardigheden als het analyseren van een geïntegreerde casus, het toepassen van kennis, het goed kunnen samenwerken met medestudenten om het voorgelegde probleem op te lossen en het kunnen rapporteren.
- Stages - stageperioden vormen een belangrijk onderdeel van het curriculum. Bij de stage in het derde jaar en bij de afstudeerstage in het vierde studiejaar ligt de nadruk vooral op het (verder) ontwikkelen van de beroepscompetenties.
- Hoorcolleges - een beperkt deel van het onderwijs wordt aangeboden in de vorm van hoorcolleges voor grotere groepen studenten (50 of meer).
- Trainingen - om specifieke vaardigheden aan te leren worden trainingen aangeboden, zoals een sollicitatietraining in samenwerking met recruiters in het tweede studiejaar.

Digitaal leren

AFM heeft voor 2013 het gebruik van digitale leermiddelen in het onderwijs als een beleidsspeerpunt aangewezen. De opleidingen willen voorop lopen bij het gebruik van een digitale leer- en werkomgeving (DLWO). De academie heeft diverse projecten in gang gezet, zoals digitaal toetsen in samenwerking met andere hogescholen en het gebruik van smartboards en tablets binnen het onderwijs. Knelpunt hierbij zijn de ICT-voorzieningen binnen De Haagse Hogeschool die hiermee niet altijd gelijke tred kunnen houden.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditteam is positief over de betrokkenheid van het beroepenveld bij de onderwijsvorming en onderwijsuitvoering. De verschillende werkvormen geven op een juiste manier invulling aan de verschillende leerdoelen en leerstijlen van studenten. Tenslotte is het auditteam tevreden over de digitale leermiddelen. Het panel oordeelt deze standaard 'voldoende'.

Standaard 5: Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Toelichting NVAO: De gehanteerde toelatingseisen zijn realistisch met het oog op de beoogde eindkwalificaties.

Bevindingen

De instroom bij de opleiding is divers qua vooropleiding (55% havo, 35% mbo, 5% vwo, 5% overig), etnische achtergrond (50% niet westers allochtoon) en man/vrouw-verhouding (60% man, 40% vrouw). Er wordt door de opleiding rekening gehouden met de verschillen tussen studenten op het gebied van taal en wiskunde. Aan het begin van de opleiding wordt met een toets vastgesteld of een student een basisprogramma moet volgen voor Nederlands, Engels en Wiskunde. Om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de instromende studenten, heeft de academie AFM in het voorjaar van 2011 afspraken gemaakt met het ROC Mondriaan over het instroomniveau voor Engels, Nederlands, Wiskunde en Algemene Economie. Er is een programma gestart om deficiënties bij studenten weg te werken vóóordat de studenten naar De Haagse Hogeschool gaan.

Intakegesprekken en Realitycheck

Met de studenten die bij de opleiding willen studeren, wordt een intakegesprek gehouden. Met de studenten wordt onder andere besproken of zij de juiste studiekeuze hebben gemaakt en of er deficiënties zijn waaraan gewerkt moet worden.

Naast intakegesprekken heeft de opleiding een 'Realitycheck' gemaakt. Voorafgaand aan de intakegesprekken is de aankomende studenten gevraagd om de zogenaamde 'Realitycheck' uit te voeren en de resultaten van de proeftoetsen voor Engels, Nederlands en Wiskunde, die op de website te vinden zijn, mee te nemen naar het gesprek. De Realitycheck bestaat uit online informatie over de opleiding alsook uit 'testjes' en vragen om te beoordelen of de opleiding daadwerkelijk bij de student past. De Realitycheck bevordert in een vroeg stadium de academische binding van de aankomende studenten.

Zomercursus

Voor studenten bij wie vooraf deficiënties geconstateerd worden, is er de mogelijkheid om een zomercursus Nederlands, Wiskunde en Engels te volgen. Vanaf 2010 hebben alle studenten die zich tijdig hebben aangemeld een uitnodiging ontvangen om aan de zomercursus deel te nemen. De opleiding heeft de zomercursus geëvalueerd. De evaluatie liet zien dat het havisten lukt om in één week hun kennis op te frissen; voor studenten die al langere tijd geen wiskunde of Nederlands hebben gehad, is een week te kort. Sinds 2011 wordt de zomercursus om die reden apart aangeboden aan de twee verschillende doelgroepen.

Weging en Oordeel: voldoende

De opleiding hanteert de vereiste toelatingseisen voor de opleiding. Er is een adequaat systeem om geïnteresseerde studenten te informeren en te testen. Het auditteam vindt het positief dat er maatregelen zijn genomen om instromende studenten op te vangen. Het oordeel komt voor deze standaard op een 'voldoende'.

Standaard 6: Het programma is studeerbaar.

Toelichting NVAO: Factoren die betrekking hebben op het programma en die de studievoortgang belemmeren, worden zoveel mogelijk weggenomen. Studenten met een functiebeperking krijgen bovendien op dit aspect extra studieloopbaanbegeleiding.

Bevindingen

Het curriculum is zodanig opgebouwd dat de studenten in vier jaar het eindniveau moeten kunnen halen. Met thematische onderwijsblokken is het programma voor studenten en docenten duidelijk en gestructureerd. De structuur van de opleiding wordt mede vergroot door vaste perioden voor tentamens en hertentamens. De studielast is evenredig verdeeld over de opleiding. Elk blok telt 15 studiepunten. Elke onderwijseenheid bestaat uit minstens 3 studiepunten.

Aan het einde van het eerste jaar moeten studenten minimaal 50 van de 60 studiepunten hebben behaald om de opleiding te mogen vervolgen. Deze BSA-norm is bedoeld om de hoofdfase gemakkelijker en met zo min mogelijk achterstand te doorlopen. Om studievertraging zoveel mogelijk te voorkomen, wordt in het eerste jaar naast de genoemde begeleiding een extra ronde herkansingen aangeboden voor studenten die in jaar 1 minimaal 50, maar minder dan 60 studiepunten hebben behaald. Zo kunnen studenten met zo weinig mogelijk ballast aan de hoofdfase beginnen.

Functiebeperking

De opleiding heeft een klein aantal studenten met een functiebeperking. Functiebeperkingen liggen voornamelijk op het gebied van dyslexie en vormen van autisme. De opleiding Accountancy wil studenten met een functiebeperking helpen, zodat zij zich prettig voelen op de opleiding en zo min mogelijk vertraging oplopen. De manier waarop AFM hiermee omgaat, staat beschreven in de notitie 'Studeren met een functiebeperking'. Het uitgangspunt is dat alle studenten hetzelfde eindniveau moeten halen; daaraan worden geen concessies gedaan. Wel kunnen er voorzieningen worden getroffen voor studenten met een functiebeperking. Vanaf de start van de studie worden de studenten geïnformeerd over de voorzieningen voor studenten met een functiebeperking. De begeleiding van studenten met een functiebeperking is een aandachtspunt van alle docenten, maar de studieloopbaanbegeleider speelt hierbij een cruciale rol, evenals de decaan en eventueel de coördinator functiebeperkingen AFM. Alle studieloopbaanbegeleiders hebben specifieke scholing gehad in het begeleiden van studenten met een functiebeperking.

Weging en Oordeel: voldoende

Het panel ziet dat het curriculum dusdanig is opgebouwd dat het de studielast evenredig verdeelt. Dit is ook het geval bij studenten met een beperking. Daar is een beleid voor opgezet waarbij er sprake is van extra begeleiding. Het panel beoordeelt de opleiding op deze standaard als 'voldoende'.

Standaard 7: De opleiding voldoet aan de wettelijke eis m.b.t. omvang en duur van het programma.

Toelichting NVAO: hbo bachelor: 240 ec's. / master: (in beginsel minimaal) 60 ec's

wo bachelor: (: in beginsel minimaal) 180 ec's / master: (in beginsel minimaal) 60 ec's

Bevindingen

De bacheloropleiding telt 240 studiepunten. Jaarlijks kunnen de studenten 60 studiepunten behalen. De studiepunten worden pas behaald als de toetsen met succes zijn afgerond. De opleiding heeft een minorruimte van 18 studiepunten.

De academische doorstroomminor is gezien de studielast iets zwaarder dan de andere minoren en telt 32 studiepunten. Studenten die deze minor behalen studeren af met minimaal 242 studiepunten.

Weging en Oordeel: voldaan

De opleiding voldoet aan alle wettelijke eisen.

Personeel

Standaard 8: De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid

Toelichting NVAO: Het personeelsbeleid voorziet in de voor de realisatie van het programma benodigde kwalificaties, scholing, beoordeling en omvang van het personeel.

Bevindingen

Het auditteam heeft geconstateerd dat personeelsbeleid op academieniveau is vastgesteld. Docenten bij AFM worden in het algemeen bij meerdere opleidingen/opleidingsvarianten ingezet om onderwijs te verzorgen. Elke docent die werkzaam is bij de academie wordt ingedeeld bij één van de vier docententeams: (1)Accountancy, (2)Bedrijfseconomie-voltime, (3)Bedrijfseconomie-deeltijd/Associate degree, (4)International Financial Management and Control.

Het personeelsbeleid staat beschreven in het Strategisch Personeelsplan (SPP) van de academie. Daarin komen ambities, doelen en wijze van uitvoering aan de orde. Dit plan is mede gebaseerd op de centrale richtlijnen voor personeelsbeleid zoals deze door de HHS centraal zijn geformuleerd. Het SPP wordt elke twee jaar aangepast aan de actualiteit en is in 2013 geactualiseerd. In het jaarlijkse beleidsplan van de academie worden in het hoofdstuk HRM de personeelsdoelen, concrete resultaten en acties voor het komend jaar vastgesteld.

Opleidingsniveau docenten

De hogeschool stelt de eis dat 90% van de docenten in 2015 in het bezit is van een mastergraad en dat 5% van de docenten gepromoveerd is. De opleiding voldoet nog niet aan deze gestelde eisen. Het percentage masters en gepromoveerden bij de academie is de laatste jaren gestegen: per 2013 heeft 85% van het docententeam een mastergraad en zijn drie docenten (4%) gepromoveerd. Van de negen docenten die niet over een mastergraad beschikken zijn vijf bezig met een masterstudie.

Functiemix docententeam

Bij de hogeschool worden vier soorten docentfuncties onderscheiden: instructeur, docent, hogeschooldocent en hogeschoolhoofddocent. Op hogeschoolniveau zijn streefcijfers voor de verdeling over de diverse categorieën vastgesteld: 3% instructeurs, 50% docenten, 42,5% hogeschooldocenten en 4,25% hogeschoolhoofddocenten. Het personeelsbestand bij de academie is hier vrijwel mee in overeenstemming: 55,6% docenten, 39,6% hogeschool-docenten en 4,8% hogeschoolhoofddocenten.

Scholing

Er wordt in de begroting 3% gereserveerd voor scholing van medewerkers. In de inzet van een docent is 10% van de beschikbare uren gereserveerd voor deskundigheidsbevordering. Een deel van deze tijd wordt ingevuld door verplichte scholingsdagen binnen de opleiding/academie, over het andere deel worden individuele afspraken gemaakt in de Resultaat & Ontwikkelings (R&O)-cyclus.

R&O-cyclus

Een van de middelen die de opleiding inzet om de ontwikkeling van docenten en andere medewerkers bij De Haagse Hogeschool te borgen, is het houden van resultaat- en ontwikkelingsgesprekken. Elke medewerker voert met zijn leidinggevende jaarlijks een planningsgesprek waarin resultaatafspraken worden gemaakt, een voortgangsgesprek en een beoordelingsgesprek. Input voor deze gesprekken zijn onder andere studentevaluaties en observaties van de teamleider door middel van lesbezoek. Tijdens de R&O gesprekken is deskundigheidsbevordering een vast onderwerp. Afspraken over deskundigheidsbevordering worden opgenomen als resultaatafspraken waarover verantwoording wordt afgelegd.

Inwerktraject nieuwe docenten

Nieuwe docenten worden opgevangen en begeleid door een inwerkprogramma te doorlopen dat voor het begin van het collegejaar door AFM wordt georganiseerd. In het programma maken de nieuwe docenten onder meer kennis met het beleid en cultuur binnen de academie en wordt een begin gemaakt met een didactisch begeleidings- en intervisietraject die vooral gericht is op omgang met groepen. Gedurende de eerste maanden krijgen nieuwe docenten naast dit begeleidingstraject een didactische coach en ondersteunende literatuur. Een vakcollega wordt als inhoudelijke mentor-coach toegewezen.

Weging en Oordeel: voldoende

De beleidsplannen zijn bekeken en positief beoordeeld door het auditteam. Het panel ziet dat de opleiding groeit en ernaar streeft aan de hogeschool brede eisen te voldoen. Door middel van de R&O-cyclus bewaakt de opleiding goed de voortgang van de docenten. Nieuwe docenten worden op adequate wijze opgevangen en begeleid. Het panel oordeelt deze standaard als 'voldoende'.

Standaard 9: Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Toelichting NVAO: De feitelijke bij het personeel aanwezige expertise sluit aan bij de eisen gesteld aan een hbo opleiding.

Toelichting CEA: De opleiding draagt zorg voor een docententeam dat naast adequate vakinhoudelijke competenties ook beschikt over voldoende, relevante en recente praktijkervaring en draagt voorts zorg voor het volgen van actuele beroepsontwikkelingen door docenten.

Bevindingen

Het auditteam heeft docenten gezien die betrokken zijn bij de opleidingen. De deskundigheid - inhoudelijk, didactisch en op het gebied van de beroepspraktijk – wordt door het docententeam onderhouden. Dit wordt getoetst in de R&O-cyclus.

Inhoudelijke expertise en kennis van de beroepspraktijk

Binnen het docententeam hebben twee docenten, beide RA's, een kleine eigen praktijk. Daarnaast heeft een aantal docenten naast het werk op de hogeschool een eigen praktijk als bedrijfsadviseur. Bij de selectie van kandidaten in geval van vacatures is recente praktijkervaring een belangrijk selectie criterium. Zo is in 2012 een docent (met zowel de AA- als de RA-titel) aangenomen die werkte bij de auditdienst van het Ministerie van Defensie. In de R&O-cyclus (zie ook standaard 8) worden afspraken met docenten gemaakt over de invulling van de uren deskundigheidsbevordering; scholing op het gebied van actuele ontwikkelingen in het beroep hebben hierbij prioriteit. Dit geldt voor alle aan de opleiding verbonden docenten. De opleiding acht het van belang dat ook docenten die geen accountancy- of bedrijfseconomische vakken verzorgen, op de hoogte zijn van actuele ontwikkelingen. Scholingsdagen bij accountantskantoren over actuele ontwikkelingen zijn dan ook verplicht voor alle aan de opleiding verbonden docenten.

Tijdens het auditgesprek met de docenten kwam naar voren dat 47% van de docenten actuele relevante ervaring heeft in het werkveld. Het panel heeft vastgesteld dat alle docenten regelmatig in contact komen met het werkveld bij het begeleiden van stagiaires, tijdens studiedagen, projecten en door gastsprekers uit de praktijk.

Pedagogisch-didactische vaardigheden

Uit de gesprekken kwam naar voren dat een bewijs van pedagogisch-didactische scholing een vereiste is om een vaste aanstelling te krijgen. Niet alleen nieuwe, maar ook alle andere docenten wordt de mogelijkheid geboden coaching te krijgen op het gebied van didactiek. Bij scholingsdagen van de academie worden naast inhoudelijke onderwerpen ook onderwerpen op het gebied van didactiek regelmatig aan de orde gesteld. Door deze aanpak beschikken docenten over de benodigde en actuele didactische vaardigheden.

Toetsing en beoordeling

Borging van de kwaliteit van het niveau van de opleiding is onlosmakelijk verbonden met de kwaliteit van toetsing en beoordeling. Daarom wordt er elk studiejaar door de opleiding hieraan nadrukkelijk aandacht besteed tijdens minstens één van de studiedagen (van de academie of opleiding). Als vorm van intervisie, wordt in het gesprek met de docenten duidelijk, wonen afstudeerbegeleiders minstens tweemaal per studiejaar de verdediging bij van een scriptie waarvoor zij niet als beoordelaar zijn aangewezen, waarna een nabespreking met de beoordelaars plaatsvindt. Er worden regelmatig scholingen op het gebied van toetsing aangeboden voor docenten. De Toetscommissie geeft aan de individuele docent feedback en stelt indien nodig verbetermaatregelen voor met betrekking tot de toetsen die door de commissie beoordeeld zijn.

Onderzoek

Er is in samenwerking met de Hogeschool van Amsterdam een start gemaakt met de cursus 'Evidence Based Practice'. AFM stimuleert haar docenten om deel te nemen aan een kenniskring van een lectoraat en onderzoek te verrichten. Voor 2013 had AFM daarvoor 1,2 fte gereserveerd. Ten slotte zal in het studiejaar 2013-2014 een drietal promovendi werkzaam zijn bij de academie die niet alleen onderzoek doen, maar eveneens met onderwijs zullen worden belast.

Internationalisering

Docenten leggen steeds meer internationale contacten en vervullen gastdocentschappen in het buitenland. Zo hebben docenten van AFM de afgelopen twee jaren gastcolleges gegeven bij de Copernicus University in Torun (Polen), aan de Fachhochschule Frankfurt, aan een universiteit in Nice en aan een universiteit in Istanbul. Ook zijn zowel in 2011 als in 2012 drie docenten naar Vilnius (Litouwen) geweest voor de invulling van een uitwisselingsprogramma. Het auditteam heeft geconstateerd bij de gesprekken met de docenten dat, ondanks een aantal initiatieven, de internationale scholing nog te beperkt zichtbaar is. Het panel raadt aan om de docenten meer te stimuleren zich internationaal te oriënteren.

De docenten die werkzaam zijn binnen de AFM hebben internationale werkervaring en/of hebben een opleiding in het buitenland gevolgd. Met het oog op het internationaliseringsbeleid en de uitvoering daarvan wordt docenten en andere medewerkers de mogelijkheid geboden zich verder te scholen in de Engelse taal via "in-company-trainingen" door de British School. Om in het Engels les te mogen geven moeten docenten minimaal C1 niveau Engels hebben.

Weging en Oordeel: goed

De aanwezige expertise van de docenten sluit aan bij de eisen van de opleiding. De meesten hebben een onderzoeksachtergrond en enkelen zijn actief op het gebied van onderzoek. Ook het hoge aantal gepromoveerden binnen het team, en de tevredenheid onder de studenten overtuigen het auditpanel ervan dat het personeel adequaat is en gekwalificeerd. Deze hoogwaardige expertise en positieve studentenwaardering zorgen ervoor dat het auditteam besluit deze standaard met een 'goed' te beoordelen.

Standaard 10: De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Omvang formatie OP en OBP

De formatie van de academie AFM omvat per september 2012 70 fte. Daarvan is 11 fte ondersteunend personeel en beheerspersoneel (OBP). Het OBP bestaat uit academiedirecteur, managementondersteuning en het academiebureau, dat administratie en organisatie van het onderwijs verzorgt; 59 fte is onderwijsgevend personeel (OP): docenten, hogeschooldocenten, hogeschoolhoofddocenten en vier docentteamleiders.

	FTE
OP Accountancy	21,5
OP Bedrijfseconomie	37,5
OBP	11
Totaal	70

Figuur 3: Aantal fte OBP en OP bij de Academie voor AFM. Bron: maandrapportage HRM september 2012

De docent-student ratio bij de academie is circa 1:25. Dit is conform het streefcijfer in het strategisch Personeelsplan. Met de huidige ratio is het programma kwalitatief goed uitvoerbaar. De streefverhouding OBP: OP zoals opgenomen in het strategisch personeelsplan is 1:5. Deze verhouding wordt in de praktijk bereikt.

Docentformatie

De formatie van AFM is 59 fte OP. De docentenformatie is de afgelopen jaren uitgebreid wegens groeiende studentenaantallen, benodigde extra capaciteit voor onderwijsontwikkeling en projecten. De opleiding beschikt over een ruim netwerk van gastdocenten uit het werkveld, dat met grote regelmaat wordt ingeschakeld.

Ca. 34% van de docenten heeft een tijdelijk contract. Het percentage docenten met een tijdelijke aanstelling is relatief hoog, doordat er de afgelopen twee jaren veel nieuw personeel is aangenomen.

AFM	Aantal docenten	Aantal fte
Aanstelling in loondienst omvang 0,8 - 1 fte	49	45,7
Aanstelling in loondienst omvang < 0,8 fte	30	13,3
Docenten niet in loondienst	6	
Gastdocenten (= geen examinator, incidentele colleges, onbetaald)	circa 40	
Percentage tijdelijke dienstverbanden	Ca 34%	
Docent-studentratio	1: 25 ¹³	

Figuur 4: Kwantitatieve gegevens docenten AFM. Bron voor gegevens met betrekking tot aanstellingen: maandrapportage HRM september 2012

Weging en Oordeel: voldoende

Doordat het team groot genoeg is en ook de kennis heeft om goed onderwijs te kunnen geven is het panel positief. Het oordeel is een 'voldoende'.

¹³ De ratio is berekend op basis van personeel in loondienst.

Voorzieningen

Standaard 11: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

De opleiding is gehuisvest in het hoofdgebouw van De Haagse Hogeschool aan de Laakhaven. Het auditpanel heeft tijdens de audit een rondleiding gehad door het gebouw en heeft een aantal lessen bezocht. Er is een groot aantal algemene ICT-voorzieningen en een goed voorziene bibliotheek met zowel Nederlandse als Engelse vak- en beroepsliteratuur. Het gebouw beschikt over een mediatheek met (stille) werkplekken. De leslokalen zijn toegerust met beamers of smartboards met toegang tot internet. In het gebouw zijn verspreid projectruimtes beschikbaar die studenten kunnen gebruiken bij het werken aan groepsopdrachten. Docenten hebben een eigen werkplek. De werkplekken van de docenten die aan de academie verbonden zijn, zijn geclusterd in één gang in het gebouw. Deze clustering maakt het voor studenten eenvoudig om docenten te consulteren en faciliteert onderling overleg.

ICT-voorzieningen

AFM heeft voor 2013 digitaal leren als speerpunt. Er lopen projecten op het gebied van digitale toetsing en het gebruik van tablets in het onderwijs. Verspreid in het gebouw zijn computerruimtes voor het geven van onderwijs en werkplekken met computers aanwezig waar studenten bijvoorbeeld kunnen werken aan projectopdrachten.

Bij inschrijving ontvangen alle studenten een eigen account waarmee ze zowel op school als thuis toegang hebben tot het intranet van de hogeschool (studentennet). Via studentennet hebben studenten toegang tot een groot aantal nationale en internationale databanken waarmee zij de beschikking hebben over een groot aantal actuele (vak)tijdschriften, dagbladen en artikelen zowel in het Nederlands als in het Engels. In het gebouw is overal wifi-bereik aanwezig zodat ook op eigen laptops of tablets toegang tot digitale informatiebronnen mogelijk is. Binnen De Haagse Hogeschool zijn laptopwerkplekken met wandcontacten en aansluitpunten voor internet te vinden in de bibliotheek.

Vanaf begin 2013 is voor studenten een applicatieportaal beschikbaar. Met deze service kan een student overal (met de laptop binnen school, thuis, in de trein etc.) waar een stabiele internetverbinding is, werken met de onderwijsapplicaties en bijbehorende documenten die op de verschillende directories staan. Vanaf de zomervakantie van 2013 is ook voor het personeel een applicatieportaal beschikbaar gekomen.

De opleiding maakt gebruik van opleidingsspecifieke software, zoals Multivers, Idea en Twinfield.

Weging en Oordeel: voldoende

De faciliteiten zijn in orde bevonden door het panel. De onderwijsruimtes in combinatie met de bibliotheek en het bekwame personeel doen overtuigen dat het toereikend is om het onderwijsprogramma te realiseren. Het oordeel is een 'voldoende'.

Standaard 12: De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

Studieloopbaanbegeleiding propedeuse

Tijdens de gesprekken met de docenten is naar voren gekomen hoe de opleiding studieloopbaanbegeleiding (SLB) invulling geeft. Er wordt onderscheid gemaakt tussen SLB in de propedeuse en in de hoofdfase.

SLB in de propedeuse is bedoeld om de student te helpen zijn weg te vinden binnen de opleiding, te begeleiden bij het ontwikkelen van een juiste studiehouding en studievaardigheden, alsmede om de student te helpen met de belangrijke vraag of hij de juiste opleidingskeuze gemaakt heeft. Studenten worden ingedeeld in een vaste groep van studenten. Deze vormen samen een leergemeenschap (LGM). Deze leergemeenschap wordt begeleid door een SLB'er. De SLB'er bespreekt regelmatig de studievoortgang met de student (aan de hand van studievoortgangsoverzicht en portfolio) en verwijst waar nodig door naar de studentendecaan of naar het studieloopbaancentrum.

Studieloopbaanbegeleiding hoofdfase

Studenten in de hoofdfase worden geacht een bewuste keuze voor de opleiding tot het beroep van accountant gemaakt te hebben. Studieloopbaanbegeleiding (SLB) in de hoofdfase richt zich daarom op keuzes die een student moet verantwoorden respectievelijk maken en op begeleiding van de student om de opleiding binnen redelijke termijn succesvol af te ronden. Het gaat bijvoorbeeld om keuzes met betrekking tot stages. Elke klas heeft één docent als studieloopbaanbegeleider toegewezen gekregen. Deze is eerste aanspreekpunt voor alle zaken die de studie betreffen, waaronder persoonlijke omstandigheden die van invloed zijn op de studievoortgang. De studieloopbaanbegeleider monitort de studievoortgang van de studenten en bespreekt studievoortgang en -planning. De SLB'er houdt ook toezicht op het verloop van het onderwijsproces in zijn klas en bespreekt eventuele knelpunten en voorgestelde acties met de teamleider.

Het is het panel opgevallen dat er met extra zorg wordt gelet op de prestaties van de allochtone studenten. Deze zorg vindt het panel zeer positief. In gesprek met studenten komt ook naar voren dat zij het zeer prettig ervaren hoe de studiebegeleiding is georganiseerd.

Informatievoorziening

Het auditteam heeft inzicht gekregen in het informatiesysteem van de opleiding en heeft gezien hoe de informatievoorziening is georganiseerd in een aantal mechanismen. De informatie over de opleiding, het programma en regelgeving staat in de onderwijs- en examenregeling. Deze informatie kan de (aspirant)student vinden op studentennet en op de internetpagina's van de hogeschool. Informatie over organisatorische zaken, zoals de roosters en mededelingen, wordt gepubliceerd op studentennet.

De informatie over het onderwijs, zoals blokboeken, stagewijzer en afstudeerhandleiding, staat op Blackboard. De toetsresultaten worden bekend gemaakt in het studentenvolgsysteem Osiris. Daarin kan de student op elk moment en vanaf elke plek zijn studievoortgang bekijken.

Weging en Oordeel: voldoende

Het panel is tevreden over de constatering dat er een werkend systeem bestaat om studenten op te vangen en te begeleiden met alle aspecten van het studeren. Ook bij de studiebegeleiding werkt de opleiding aan zelfsturing. Het panel is te spreken over de wijze waarop allochtone studenten worden begeleid. Studenten worden aan het begin van hun studie begeleid en vervolgens meer losgelaten. Het informatiesysteem werkt, alhoewel studenten aangeven soms ontevreden te zijn over de snelheid van roosterwijzigingen of de teruggave van cijfers van toetsen. Concluderend komt het auditteam op een 'voldoende'.

Kwaliteitszorg

Standaard 13: De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van meetbare doelen.

Toelichting NVAO: De opleiding bewaakt de kwaliteit van de beoogde eindkwalificaties, het programma, het personeel, de voorzieningen, de toetsing en de gerealiseerde eindkwalificaties via regelmatige evaluaties. De opleiding verzamelt tevens managementinformatie met betrekking tot rendementen en staf-student ratio.

Bevindingen

Via regelmatige evaluatieonderzoeken wordt de kwaliteit bewaakt van de beoogde eindkwalificaties, de aansluiting met de beroepspraktijk, het personeel, de toetsing en het gerealiseerde eindniveau.

Het kwaliteitsbeleid is vastgelegd in het Handboek Kwaliteitszorg, dat in november 2012 door het managementteam is vastgesteld.

Blokevaluaties

Bij de kwaliteitsbewaking spelen de blokevaluaties een belangrijke rol. De blokken worden op verschillende manieren geëvalueerd:

- schriftelijk door studenten;
- mondeling door studenten;
- mondeling door docenten.

Mondelinge blokevaluaties door studenten

De studenten en docenten melden aan het auditteam dat elk onderwijsblok na afloop mondeling wordt geëvalueerd met studenten in de Opleidingscommissie. Dit geldt ook voor de eigen minoren van de opleiding.

Schriftelijke blokevaluaties door studenten

Elke drie jaar wordt elk blok minstens één keer geëvalueerd middels schriftelijke studentenenquêtes. Het gaat daarbij om alle onderdelen van dat blok. Daarin wordt met behulp van enkele vragen onderzocht hoe de studenten de kwaliteit van het onderwijs, de literatuur en de docent beoordelen.

Als aanvulling op deze driejaarlijkse cyclus kunnen schriftelijke evaluaties worden gehouden over één of enkele onderdelen uit een blok. Dit gebeurt als regel bij onderwijseenheden die vernieuwd zijn, bij onderdelen die door nieuwe docenten worden verzorgd of bij onderdelen die bij eerdere evaluaties laag werden gewaardeerd.

De opleiding heeft een maatregel genomen om een hoge respons te bevorderen. Er is voor gekozen om de enquêteformulieren in te laten vullen tijdens een les in de laatste collegeweek van het blok. Om evaluatielast bij studenten te beperken, wordt elke enquête uitgezet bij slechts enkele klassen.

Blokevaluaties door docenten

Elk blok wordt mondeling geëvalueerd door de docenten van dat blok. In deze bijeenkomsten wordt de volgende informatie meegenomen:

- de resultaten van de schriftelijke studentenevaluaties;
- de resultaten van de mondelinge studentenevaluaties;
- de gegevens die door het Managementinformatieteam (MIT) zijn aangeleverd (overzicht van de studieresultaten van dat blok).

Overige evaluaties

Naast de blokevaluaties voert de opleiding/academie ook thematisch onderzoek uit, bijvoorbeeld onderzoek naar de studieloopbaanbegeleiding of onderzoek naar het afstudeerniveau. De volgende onderzoeken worden door de opleidingen uitgevoerd:

- minoren en keuzemodulen die (ook) voor studenten van buiten de academie toegankelijk zijn (tweejaarlijks);
- studieloopbaanbegeleiding in de propedeuse (tweejaarlijks);
- basisprogramma Nederlands, Engels en Wiskunde in de propedeuse;
- stage middels enquêtes voor studenten, bedrijfsbegeleiders en docentbegeleiders;
- afstuderen middels enquêtes voor studenten, bedrijfsbegeleiders en docentbegeleiders.

De HBO-monitor is een onderzoek dat de aansluiting tussen opleiding en werkveld onder de loep neemt.

Het beroepenveld wordt elk jaar door middel van enquêtes om feedback gevraagd over de kwaliteit van stages en afstudeeropdrachten. Bovendien wordt de kwaliteit van stages en afstudeerscripties in de Beroepenveldcommissie besproken.

Weging en Oordeel: goed

Er wordt op vele fronten geëvalueerd. Bij meerdere doelgroepen en op meerdere momenten wordt getracht verbeterpunten te achterhalen. Na het vastleggen van verbeterpunten wordt er ook toegezien op de daadwerkelijke realisatie van deze verbeterpunten. Het auditpanel is zeer tevreden over de verslaglegging en uitwerking van de evaluaties. De kanttekeningen over de communicatie zijn inmiddels aangepakt en corrigerende maatregelen zijn genomen. Het oordeel komt uit op een 'goed'.

Standaard 14: De uitkomsten van de evaluaties vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de doelen.

Bevindingen

De opleiding besteedt veel tijd en aandacht aan de PDCA-cyclus, dit blijkt uit de gesprekken met het management en de documentatie. Op basis van de evaluaties worden op verschillende niveaus maatregelen geformuleerd en de daaruit voortkomende acties worden door de directeur of teamleider als opdrachten uitgezet bij commissies, docenten of in de organisatie van de opleiding/academie.

Verbetermaatregelen formuleren

Resultaten uit de evaluaties worden binnen het managementteam besproken. Op basis van de uitkomsten worden in het beleidsplan van de academie respectievelijk de plannen van de opleidingsvariant eventuele verbetermaatregelen geformuleerd. De uitvoering daarvan wordt belegd bij de betreffende functionaris of commissie.

Resultaten uit evaluaties over personeel en voorzieningen zijn de verantwoordelijkheid van de teamleider. Hij treedt in overleg met het personeel en kan daarvoor ook de R&O-cyclus gebruiken. De teamleider bewaakt de implementatie c.q. voortgang van de verbetervoorstellen en bespreekt ze in het reguliere teamoverleg en in bilaterale gesprekken.

Uit de blokevaluaties en andere onderzoeken komen verbeterpunten naar voren. Hiervoor worden verbeteracties geformuleerd, deze worden uitgevoerd en vervolgens wordt bekeken of deze de gewenste effecten hebben. Er is bijvoorbeeld in het studiejaar 2012-2013 naar aanleiding van blokevaluaties voor het vak Algemene Economie overgegaan op een andere inhoud en opzet van het vak en is er gekozen voor een ander boek. Vervolgens vindt terugkoppeling plaats naar het gehele docententeam in de opleidingsvergadering.

Monitoring

De teamleiders zijn eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de verbetermaatregelen van de opleiding. De verbeteringen die betrekking hebben op de blokken, vinden hun weerslag in de aangepaste blokboeken. Op de evaluatieformulieren voor docenten wordt aangegeven of de blokboeken zijn aangepast (dus of de verbetermaatregelen zijn uitgevoerd). Dit wordt gecontroleerd door de teamleider.

De verbetermaatregelen die ingrijpender zijn, worden expliciet opgenomen in de opleidingsplannen. Bij de evaluatie van de uitvoering van de opleidingsplannen komt ook de uitvoering van de verbetermaatregelen aan de orde.

Communicatie

De verbeteracties en de resultaten daarvan worden aan alle betrokkenen (directeur, managementteam, Opleidingscommissie, medewerkers, studenten, werkveld en Academieraad) gecommuniceerd. Op opleidingsniveau is dit de verantwoordelijkheid van de teamleider; op academiëniveau is dit de verantwoordelijkheid van de directeur. Evaluaties worden gepubliceerd op AFM-intranet en – indien van toepassing - op Studentennet.

Weging en Oordeel: goed

De leden van het auditteam kregen van studenten en docenten te horen dat er daadwerkelijk wordt toegezien op de uitvoering van voorgestelde verbetermaatregelen. De kwaliteitscyclus wordt gewaarborgd door een basis van goede feedback, een plan van aanpak, toezicht door personen die verantwoordelijk zijn gemaakt en weer een ronde van feedback door evaluaties. Het panel is dan ook van mening dat de opleiding een systeem heeft ontwikkeld dat aantoonbaar kan bijdragen aan de realisatie van de verbeterdoelen. Het oordeel is een 'goed'.

Standaard 15: Bij de interne kwaliteitszorg zijn de volgende partijen actief betrokken: opleidingscommissie, examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en afnemend beroepenveld.

Bevindingen

Tijdens de audit is met studenten, docenten, alumni en externe partijen gesproken over de betrokkenheid bij de opleiding.

Studenten en alumni

Studenten kunnen formeel invloed uitoefenen op de kwaliteit van de opleiding door:

- het invullen van blokevaluaties;
- deelname aan mondelinge blokevaluaties;
- lidmaatschap van de Opleidingscommissie;
- lidmaatschap van de academieraad;
- het invullen van de Reflector / Startmonitor / NSE.

Een belangrijk inspraakorgaan is de Opleidingscommissie. Deze bestaat uit studenten en docenten en komt minstens vier keer per jaar bij elkaar. De Opleidingscommissie brengt advies uit over de onderwijs- en examenregeling en bespreekt de resultaten van de evaluatieonderzoeken en de blokevaluaties. Een voorbeeld hiervan is de kritiek van studenten op het ontbreken van een tentamen Algemene Economie. Dit heeft geleid tot een aanpassing in het OER 2013/ 2014.

Alumni worden bevestigd, onder meer door middel van de HBO-monitor, over de noodzaak en mate van beheersing van kwalificaties en over de genoten opleiding. Op basis van onder andere de resultaten van de HBO-monitor is de compensatiemogelijkheid binnen blokken komen te vervallen.

Docenten

Docenten en andere medewerkers worden betrokken bij kwaliteitszorg door deelname aan blokevaluaties, verschillende commissies, door het invullen van het Kompas, door deelname aan het opleidingsoverleg en de blokteams. Ook de academieraad, het medezeggenschapsorgaan voor medewerkers en studenten op academieniveau, is in dit geheel een belangrijke speler.

Examencommissie en Toetscommissie

Het auditpanel ziet dat de Examencommissie een belangrijke rol speelt bij de kwaliteit van het onderwijs. De Examencommissie is belast met het borgen van de kwaliteit van de toetsen en examens. Hiervoor stelt de Examencommissie een eigen kwaliteitscontroleprocedure op, waarbij tijdens ieder blok toetsen steekproefsgewijs en op initiatief van de Examencommissie worden geëvalueerd. De Examencommissie laat deze toetsing uitvoeren door de Toetscommissie. In een cyclus van drie jaar worden alle toetsen minstens eenmaal nauwkeurig bekeken en van commentaar voorzien.

Werkveld

Het werkveld is op meerdere wijzen betrokken bij de kwaliteit van de opleidingen: door evaluaties van projecten, stages, afstudeerprojecten en andere gezamenlijke activiteiten zoals 'in-house-dagen', bedrijvenmarkt, bedrijfsbezoeken en door deelname aan de Beroepenveldcommissie (BVC). De terugkoppeling van het werkveld vindt plaats in gesprekken met docenten, teamleiders, directeur of de coördinator Externe Betrekkingen.

Weging en Oordeel: goed

De commissies, medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld zijn allemaal actief betrokken bij de kwaliteitszorg. De planmatige aanpak en de betrokkenheid van alle partijen hierbij leiden tot een beoordeling 'goed'.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 16: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Toelichting CEA:

- De toetsen sluiten aantoonbaar aan op de eindtermen en er wordt expliciet aandacht geschonken aan reikwijdte, actualiteit en spreiding in de inhoud van toetsen;
- Bij de onder verantwoordelijkheid van de hogescholen gehouden landelijke examens beoordeelt en evalueert de opleiding de resultaten t.o.v. de andere vergelijkbare accountancyopleidingen (in het kader van benchmarking).

Bevindingen

Toetsbeleid

Het toetsbeleid van AFM is beschreven, door de Examencommissie vastgesteld en vastgelegd in het toetshandboek. Met de Examen- en Toetscommissie is ook tijdens de audit gesproken over het toetsbeleid. In het onderwijsprogramma wordt de student door de studiejaren heen op de verschillende onderdelen steeds op een hoger niveau getoetst, totdat het beoogde eindniveau is bereikt. In de eindtermenmatrix, die tijdens de documentenanalyse is bekeken door het auditpanel, staat aangegeven waar in de opleiding het eindniveau van de door de CEA vastgestelde eindtermen wordt bereikt. Deze behaalde eindniveaus vormen in combinatie met de landelijke overall toets (OAT) - die het eindniveau van de kernvakken (Administratieve Organisatie, Controleleer en Externe Verslaggeving) van de opleiding evalueert - en de afstudeerscriptie de garantie dat een student het hbo-niveau bereikt heeft.

Examencommissie en Toetscommissie

AFM heeft één Examencommissie voor de opleidingen Accountancy en Bedrijfseconomie ingesteld, conform het reglement Examencommissies van de hogeschool. In de commissie hebben zowel docenten van Bedrijfseconomie als Accountancy zitting. De verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de commissie staan beschreven in het reglement Examencommissies.

De Examencommissie ziet onder andere toe op de kwaliteit van de toetsing en het realiseren van de beoogde eindkwalificaties en heeft hiertoe een Toetscommissie in het leven geroepen. De voorzitter van de Toetscommissie is tevens lid van de Examencommissie. De Toetscommissie controleert de kwaliteit van de toetsen volgens een planning waarbij iedere toets minstens 1 maal per 3 jaar gecontroleerd wordt. Daarnaast controleert de Toetscommissie andere toetsen indien daar aanleiding toe is op basis van cijferanalyses, verzoeken vanuit het docenten- of managementteam of opmerkingen vanuit studentevaluaties of op verzoek van de Examencommissie.

De Examencommissie brengt in de loop van het studiejaar op basis van haar bevindingen gevraagd en ongevraagd advies uit aan het managementteam. De Examencommissie stelt ieder jaar een jaarverslag op dat zij aanbiedt aan het management van de opleiding.

De Examencommissie is daarnaast verantwoordelijk voor de afhandeling van een melding van onregelmatigheid. Ter voorkoming van plagiaat bij werkstukken en projectopdrachten kan bij twijfel gebruik worden gemaakt van de plagiaatscanner Ephorus.

Toetsing

In elk onderdeel staan bepaalde CEA-eindtermen en/of beroepscompetenties centraal. De toetsvormen sluiten aan bij de CEA-eindtermen respectievelijk bij de beroepscompetenties die in een bepaald onderdeel aan de orde zijn. Theoretische kennis en vaardigheden worden getoetst middels individuele schriftelijke tentamens. De projecten toetsen de op samenwerking gerichte competenties. Integratie van kennis en vaardigheden wordt getoetst in projecten en schriftelijke overall toetsen. Communicatieve vaardigheden worden getoetst in een bij de te toetsen vaardigheid passende setting, zoals een gesimuleerd adviesgesprek of een presentatie.

Toetsing van beroepscompetenties vindt plaats bij projecten en in de stageperiode in het derde studiejaar.

Toetsing eindkwalificaties en de landelijke overall toets

Toetsing op eindkwalificaties voor de diverse vakgebieden vindt vanaf het tweede studiejaar plaats. De landelijke overall toets (LOAT), een verplicht onderdeel van de hbo-opleiding Accountancy, evalueert het eindniveau van de kernvakken van de opleiding – Bestuurlijke Informatie Verzorging/Administratieve Organisatie, Controleleer, Externe Verslaggeving. Dit betreft een integratieve toets (15 ec's) die altijd een complexe casus bevat, die onder verantwoordelijkheid van het AC-Scholenoverleg opgesteld wordt door een landelijke commissie. De school overall toets (OAT) – een schooltentamen (9 ec's) betreffende de vakgebieden Management & Organisatie, Administratieve Organisatie en Management control - focust op interne beheersing en informatievoorziening en bestrijkt de beroepstaken aangeduid als administratieve dienstverlening en advisering.

Toetsmatrijzen

Toetsen worden geconstrueerd aan de hand van een toetsmatrijs. In een toetsmatrijs worden de te toetsen leerdoelen benoemd, alsmede het niveau waarop het leerdoel wordt getoetst en wordt aangegeven met welke eindterm(en) van de opleiding het leerdoel samenhangt. Voor elk leerdoel wordt indicatief aangegeven voor welk percentage dit leerdoel in het cijfer meeweegt. Toetsmatrijzen zijn zo een richtlijn voor de samenstellers van de toets en een instrument om op verschillende toetsmomenten dezelfde leerdoelen op gelijkwaardige wijze te toetsen.

Samenstellers van toetsen

Bij het opstellen van een toets zijn altijd ten minste twee docenten betrokken. Eén van de twee ontwerpt een concept, de tweede docent beoordeelt het concept en geeft op basis van een checklist commentaar op het concept. De ontwerper van de toets past op basis van dit commentaar de toets aan. Afhankelijk van de benodigde aanpassingen wordt bovenstaande procedure zo nodig herhaald of wordt de toets gereed gemaakt en aangeleverd bij het academiebureau.

Training

Voor docenten wordt minstens één keer per jaar scholing over toetsing gehouden. Hierbij vindt naast theoretische scholing een bespreking plaats van de kwaliteit van toetsvragen uit de recent aangeboden toetsen bij de opleiding.

Afstuderen

Een afstudeeronderzoek (15 ec's) is het afsluitende onderdeel van de hbo-studie Accountancy bij De Haagse Hogeschool. Het onderzoek betreft een probleem uit de praktijk dat een oplossing behoeft, of een vraagstelling vanuit de beroepspraktijk die empirisch onderzoek vereist. Literatuurstudie maakt deel uit van het te verrichten onderzoek. De opdracht dient voldoende complex te zijn en aan te sluiten bij de eindkwalificaties van de opleiding. De student voert de opdracht uit onder begeleiding van een afstudeerdocent vanuit de opleiding en een bedrijfsbegeleider die minimaal een hbo-opleiding heeft afgerond.

Het verrichte onderzoek vindt zijn weerslag in de scriptie die de student schrijft, waarin hij het onderzoek beschrijft, gemaakte keuzes verantwoordt en rapporteert over zijn bevindingen en het resultaat. De student verdedigt zijn scriptie mondeling ten overstaan van twee aangewezen beoordelaars. Hiervoor wordt ook de bedrijfsbegeleider uitgenodigd. Het resultaat wordt bepaald door de beide beoordelaars.

In het hele proces van verwerven van een opdracht tot het verdedigen van de scriptie toont de student aan dat hij het eindniveau van de opleiding heeft bereikt en zich ontwikkeld heeft tot het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Borging kwaliteit afstuderen

Om de kwaliteit van de afstudeeropdrachten te bewaken, werkt de opleiding volgens vastgestelde procedures die. De opleiding verricht regelmatig onderzoek naar de kwaliteit van de afstudeeropdrachten.

Gerealiseerd eindniveau

Er zijn initieel 15 eindwerken bekeken en beoordeeld door het auditpanel. Hierbij is geconstateerd dat niet alle eindwerken aan de maat waren. Dit heeft voornamelijk te maken met taalkundigheid en de opzet en structuur van het onderzoek. Vanwege het feit dat het panel onvoldoendes is tegen gekomen in de eerste steekproef van de eindwerken is er opgeschaald uit de jongste lichting. Het afstudeerbeleid is aangescherpt en dit heeft zijn weerslag op de kwaliteit. Van het studiejaar 2013 zijn opnieuw 10 eindwerken beoordeeld. Het niveau van alle eindwerken was voldoende.

Het taalniveau blijft echter een aandachtspunt. Er is een extra gespreksronde ingelast tijdens de audit waarbij er met betrokken docenten van de afstudeerfase is gesproken over de verbeterpunten op taalkundig gebied. De docenten hebben deze sessie zeer nuttig gevonden en konden zich vinden in de oordelen van het panel. Er wordt daarnaast aangeraden om transparanter te zijn in de beoordeling van de eindwerken, het auditteam raadt aan om de rol van begeleider en beoordelaar te scheiden.

Weging en Oordeel: voldoende

De kwaliteit van toetsing en beoordeling wordt gewaarborgd door een goed werkend systeem van Examen- en Toetscommissie. Vanwege het feit dat het panel onvoldoendes is tegen gekomen in de eerste steekproef van de eindwerken is er opgeschaald uit de jongste lichting. Het afstudeerbeleid is aangescherpt en dit heeft zijn weerslag op de kwaliteit. Het auditteam is tevreden met het niveau van de eindwerken. Er wordt wel aangeraden om van de taalvaardigheid een aandachtspunt te blijven maken. De beoordelingen van de eindwerken moeten transparanter, dit kan bereikt worden door de rol van begeleider en beoordelaar te scheiden. Om die reden komt het panel uit op het oordeel 'voldoende'.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het auditpanel ziet dat de opleiding voldoet aan de landelijke eisen door het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel te volgen van de samenwerking met het AC-scholenoverleg, het werkveld, de Nederlandse beroepsorganisatie voor accountants (NBA) en de CEA. Het auditpanel vindt de geïdentificeerde accenten waarop de opleiding zich wil profileren adequaat. Onderzoek is nog in ontwikkeling, maar het panel ziet dat het de juiste richting op gaat. Internationalisering volgt twee sporen waarbij het voldoet aan de wettelijke eisen opgesteld door de CEA en het daarnaast ervoor wil zorgen dat het studenten zo goed mogelijk internationaal voorbereidt. Het panel ziet een gedegen competentieprofiel.

Externe partijen zijn betrokken bij de onderwijsontwikkeling en -uitvoering. Het lectoraat brengt opleiding en praktijk bij elkaar. Het auditteam is ervan overtuigd dat het programma verbanden heeft met de actuele ontwikkelingen. Het panel is tevreden over het programma en de wijze waarop het de beoogde eindkwalificaties vertaalt naar leerdoelen. Er is een duidelijke samenhang te vinden in het programma. De verticale samenhang wordt gerealiseerd door verdieping en een toenemende mate van complexiteit. Samenhang wordt ook gerealiseerd door de thema's van een blok of semester te koppelen aan het thema van de projecten en opdrachten. Het auditteam heeft in de gesprekken met het management en docenten doorgevraagd over de accenten in het profiel. Deze accenten werden opgemerkt, het panel raadt wel aan om de accenten nog sterker naar voren te halen. Tot slot is het auditteam zeer tevreden over de werkend leren variant.

Het auditteam is positief over de betrokkenheid van het beroepenveld bij de onderwijsvorming en onderwijsuitvoering. De verschillende werkvormen geven op een juiste manier invulling aan de verschillende leerdoelen en leerstijlen van studenten. Het auditteam is tevreden over de digitale leermiddelen. De opleiding hanteert de vereiste toelatingseisen voor de opleiding. Er is een adequaat systeem om geïnteresseerde studenten te informeren en te testen. Het auditteam vindt het positief dat er maatregelen zijn genomen om instromende studenten op te vangen. Het panel ziet dat het curriculum dusdanig is opgebouwd dat het de studielast evenredig verdeelt. Dit is ook het geval voor studenten met een beperking. Daar is een beleid voor opgezet waarbij er sprake is van extra begeleiding. De opleiding voldoet aan alle wettelijke eisen.

Het panel heeft geconstateerd dat de beleidsplannen er liggen en de ambities aanwezig zijn. Door middel van de R&O-cyclus houdt de opleiding goed in de gaten wat de voortgang is van de docenten. Nieuwe docenten worden op adequate wijze opgevangen en begeleid. De aanwezige expertise van de docenten sluit aan bij de eisen van de opleiding. De meesten hebben een onderzoeksachtergrond en enkelen zijn actief op het gebied van onderzoek. Ook het hoge aantal gepromoveerden binnen het team, en de tevredenheid onder de studenten, overtuigen het auditpanel ervan dat het personeel adequaat is en gekwalificeerd. Doordat het team groot genoeg is en ook de kennis heeft om goed onderwijs te kunnen geven is het panel positief.

De faciliteiten zijn in orde bevonden door het panel. De onderwijsruimtes in combinatie met de bibliotheek en het bekwame personeel doen overtuigen dat het toereikend is om het onderwijsprogramma te realiseren. Het panel is tevreden te zien dat er een werkend systeem bestaat om studenten op te vangen en te begeleiden met alle aspecten van het studeren. Ook bij de studiebegeleiding werkt de opleiding aan zelfsturing. Studenten worden aan het begin van hun studie intensief begeleid om vervolgens meer losgelaten te worden. Het informatiesysteem werkt, alhoewel studenten aangeven soms ontevreden te zijn over de snelheid van roosterwijzigingen of de teruggave van cijfers van toetsen.

Er wordt op vele fronten geëvalueerd. Bij meerdere doelgroepen en op meerdere momenten wordt getracht verbeterpunten te achterhalen. Na het vastleggen van verbeterpunten wordt er ook toegezien op de daadwerkelijke realisatie van deze verbeterpunten. Het auditpanel is zeer tevreden over de verslaglegging en uitwerking van de evaluaties. De kanttekeningen over de communicatie zijn inmiddels aangepakt en maatregelen zijn genomen. De leden van het auditteam kregen van studenten en docenten te horen dat er daadwerkelijk wordt toegezien op de uitvoering van voorgestelde verbetermaatregelen. De kwaliteitscyclus wordt gewaarborgd door een basis van goede feedback, een plan van aanpak, toezicht door personen die verantwoordelijk zijn gemaakt en weer een ronde van feedback door evaluaties. Het panel is dan ook van mening dat de opleiding een systeem heeft ontwikkeld dat aantoonbaar kan bijdragen aan de realisatie van de verbeterdoelen.

De kwaliteit van toetsing en beoordeling wordt gewaarborgd door een goed werkend systeem van Examen- en Toetscommissie. De studenten worden adequaat getoetst op de kwalificaties waarbij specifiek in de OAT de eindkwalificaties van de kernvakken worden getoetst. In de afstudeeropdracht toont de student aan het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar te hebben bereikt. Vanwege het feit dat het panel onvoldoendes is tegen gekomen in de eerste steekproef van de eindwerken is er opgeschaald uit de jongste lichte. Het afstudeerbeleid is aangescherpt en dit heeft zijn weerslag op de kwaliteit. Het auditteam is tevreden met het niveau van de eindwerken. Er wordt wel aangeraden om van de taalvaardigheid een aandachtspunt te blijven maken. De beoordelingen van de eindwerken moeten transparanter, dit kan bereikt worden door de rol van begeleider en beoordelaar te scheiden.

Het auditteam komt op een totaalbeoordeling uit van een 'voldoende'.

6. AANBEVELINGEN

- Het auditteam raadt aan om de kennis die is verworven binnen de lectoraten te delen met het beroepenveld. Om zodoende de lectoraten beter te profileren richting het beroepenveld
- Het auditteam raadt de opleiding aan om de variant Werkend Leren sterker te positioneren en uit te dragen.
- Het auditteam raadt de opleiding aan om meer aandacht te besteden aan het taalniveau van de eindwerken.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-bacheloropleiding Accountancy voltijd, De Haagse Hogeschool	
Onderwerpen / Standaarden	Oordeel
Beoogde eindkwalificaties	
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	V
Programma	
Standaard 2. Oriëntatie programma	G
Standaard 3. Inhoud programma	V
Standaard 4. Vormgeving programma	V
Standaard 5. Instroom programma	V
Standaard 6. Studeerbaarheid programma	V
Standaard 7. Omvang en duur programma	V
Personeel	
Standaard 8. Doeltreffendheid personeelsbeleid	V
Standaard 9. Kwalificaties personeel	G
Standaard 10. Omvang personeel	V
Voorzieningen	
Standaard 11. Huisvesting en materiele voorzieningen	V
Standaard 12. Studiebegeleiding en informatievoorziening	V
Kwaliteitszorg	
Standaard 13. Periodiek evalueren	G
Standaard 14. Evalueren en verbetermaatregelen	G
Standaard 15. Betrekken van partijen bij interne kwaliteitszorg	G
Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	
Standaard 16. Toetsen en eindkwalificaties	V
Algemeen eindoordeel	V

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

Competentieprofiel bachelor opleiding accountancy

Het competentieprofiel van de bachelor accountancy omvat een zestal competenties, die na enkele jaren relevante praktijkervaring in de volle breedte worden beheerst.

1. Aanspreekpunt zijn voor cliënten in het kader van de administratieve dienstverlening

De bachelor accountancy is in staat om op administratief gebied als aanspreekpunt voor cliënten te fungeren, om in samenspraak met de cliënt de administratie te voeren en een jaarrekening samen te stellen en te beoordelen.

2. Behartigen fiscale belangen cliënt

De bachelor accountancy is in staat om fiscale belangen van een cliënt te behartigen. Beroeps- en opleidingsprofiel hbo accountancy 14 AC-scholenoverleg

3. Bijdragen aan de uitvoering algemene controle jaarrekening

De bachelor accountancy is in staat om als lid van een controleteam (onder eindverantwoordelijkheid van een accountant) een bijdrage te leveren aan het uitvoeren van de algemene controle van een jaarrekening.

4. Adviesbehoeften onderkennen, signaleren en vervullen

De bachelor accountancy is in staat om in contacten met cliënten eenvoudige adviesbehoeften te onderkennen, te signaleren en te vervullen.

5. Adequaat functioneren binnen accountantskantoor

De bachelor accountancy is in staat om binnen de professionele organisatie van een accountantskantoor adequaat te functioneren.

6. Zichzelf voortdurend ontwikkelen als beroepsbeoefenaar

De bachelor accountancy is in staat om zichzelf als beroepsbeoefenaar voortdurend te ontwikkelen.

Bij al deze competenties dient de bachelor accountancy de juiste beroepshouding in acht te nemen, waarbij zes houdingsaspecten onderscheiden kunnen worden:

- 1. Integriteit***
- 2. Objectiviteit***
- 3. Geheimhouding***
- 4. Deskundigheid en zorgvuldigheid***
- 5. Professioneel gedrag***
- 6. Onafhankelijkheid***

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Overzicht onderwijsprogramma Accountancy

Horizontaal de leerjaren, verticaal de onderwijsblokken per leerjaar

Blok A	Blok B	Blok C	Blok D
Ondernemingsplan Inleiding bedrijfsadministratie Financiering Algemene Economie Marketing Business skills (BS): presenteren	Financiële administratie Bedrijfsadministratie Externe verslaggeving IS-tools excel Fin. Rekenkunde BS: management samenvatting	Management Informatiesystemen Bedrijfsadministratie Cost Accounting IS-tools access Statistiek BS: vergadertechnieken	Administratieve Organisatie Bedrijfsadministratie Administratieve organisatie Inleiding Recht Logistiek BS: rapporten schrijven
Accounting Information systems Gegevens modellen en controle Bedrijfsadministratie Cost Accounting Vermogensrecht Project Twinfield Sollicitatietraining	Interne Verslaggeving Cost Accounting Bedrijfsadministratie Belastingrecht Bedrijfscalculatie Project Interne verslaggeving Inhouse dagen AC-kantoren	Investeringsbeslissingen en fiscaliteiten Financiering Bedrijfscalculatie Belastingrecht Ondernemingsrecht Project Investeringsbeslissingen HUBA campagne	Externe Verslaggeving Externe Verslaggeving Bedrijfsadministratie Cost Accounting Sociaal Economisch Recht Levensverzekeringswiskunde Snuffelstage
Financiële doorlichting en fiscaliteiten Belastingrecht Financiering Administratieve organisatie Controleleer Statistiek Communicatieve Beroepsvaardigheden Project Fin. Doorlichting/Fiscaal	Adm. Organisatie en controlebeginselen Interimstage AO/CB project IT-auditing Statistiek Project ITaudit/statistiek	Stage Stage Actuele Ontwikkelingen en Ethiek Communicatieve Beroepsvaardigheden	Interne en Externe Verslaggeving Externe Verslaggeving Controleleer Bedrijfsadministratie consolidatie Financiering Project Externe Verslaggeving/Controle
Minor en landelijke examenvakken Minor Public Management Administratieve Organisatie Controleleer Externe Verslaggeving	Minor en landelijke examenvakken Minor Public Management Administratieve Organisatie Controleleer Externe Verslaggeving Landelijk examen	Interne beheersing en MKB-vakken Administratieve Organisatie Management & Organisatie Management Control Fiscale Advisering MKB-Strategisch Management	Afstuderen Afstudeeropdracht

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Uitgebreide Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bacheloropleiding Accountancy Voltijd en Bedrijfseconomie Voltijd, Deeltijd en Associate degree deeltijd

Programma uitgebreide geclusterde opleidingsbeoordeling – 3,0 dag

Haagse Hogeschool, opleidingen Accountancy en Bedrijfseconomie¹⁴

Datums: 30 september, 1 en 2 oktober 2013

Locatie: Johanna Westerdijkplein 75, 2521 EN Den Haag

Programma – dag 1 maandag 30 september 2013

Auditpanel Generiek Programma

Varianten:

- Accountancy Bachelor Voltijd
- Bedrijfseconomie Bachelor Voltijd en Deeltijd en Associate degree Deeltijd

Naam	Rol
De heer R.J.M. van der Hoorn MBA	Voorzitter
Mevrouw E.A. Ploegman RA	Lid
De heer L.N.M. Straathof RA	Lid
De heer J.P. Nieuwenhuizen	Lid
De heer J.S. Chamrai	Studentlid
De heer F. Telwin MSc	Secretaris

Tijd	Gesprekspartners (namen + functie)
08.15 – 08.30	Inloop
08.30 – 09.30	Vooroverleg
09.30 – 10.45	Domeinmanagement en Opleidingsmanagement Mevr. U. Daurer (directeur) Mevr. J. Bot (teamleider IFMC) De heer M. Meuleman (teamleider BE-deeltijd [dt] & Ad-programma) De heer P. Tan (teamleider BE-voltijd [vt]) De heer J. van der Zwan (teamleider AC)
10.45 – 11.00	Intern overleg
11.00 – 12.00	Opleidingsoverstijgende taken De heer S. Burgers (didactische begeleiding [nieuwe] docenten) De heer R. Dorpmans (projecten/ internationale contacten) Mevr. E. Kapteijn (externe betrekkingen) De heer B. Karakaya (instroom vt, excl. IFMC) Mevr. L. van Keulen (functiebeperking) De heer Moenne (internationalisering) Mevr. E. de Roo (studieloopbaanbegeleiding/ studiesucces) Mevr. S. Wijers (externe betrekkingen, startweek vt, excl. IFMC)

¹⁴ De opleidingen Bedrijfseconomie en Accountancy worden gezamenlijk aangestuurd, hebben een gezamenlijke Examen- en Toetscommissie, kennen een gezamenlijke propedeuse voltijd, er bestaat overlap in het docententeam en ze maken gebruik van dezelfde voorzieningen.

Tijd	Gesprekspartners (namen + functie)
12.00 – 12.45	Kwaliteitszorg Mevr. U. Daurer (directeur) Mevr. J. Bot (teamleider IFMC) De heer M. Meuleman (teamleider BE-deeltijd & Ad-programma) De heer P. Tan (teamleider BE-voltijd) De heer H. van der Zwan (teamleider AC) Mevr. I. Fromberg (secretaris, voorzitter MIT)
12.45 – 13.30	Lunch
13.30 – 14.30	Rondleiding Open spreekuur
14.30 – 14.45	Intern overleg
14.45 – 15.45	Leden Examencommissie De heer R. Aydođdu (secretaris) De heer P. Baart (voorzitter Toetscommissie) De heer T. de Keyser (secretaris tot 1/9/2013) Mevr. H. van Rhijn (voorzitter) De heer W. van Tongeren (lid examencommissie)
15.45 – 16.30	Lector(en) en Leden van de kenniskring Mevr. G. Blauwhof (lector Ondernemen en innoveren) De heer J. van Grinsven (lector Risk Management) De heer T. de Keyser (v/h kenniskring Pedagogiek van de beroepsvorming) De heer. J. van der Kooij (kenniskring De heer F. Meijers (lector Pedagogiek van de beroepsvorming) De heer K. Meijs (kenniskring Risk Management) De heer M. Spruit (lector Cyber security & safety) De heer M. Zomer (kenniskring Financial Inclusion)
16.30 – 17.00	Intern overleg / terugkijken op dag 1

Programma – dag 2 dinsdag 1 oktober

Auditpanel opleidings specifiek Accountancy

Varianten:

- Accountancy Bachelor Voltijd^{15/16}

Naam	Rol
De heer R.J.M. van der Hoorn MBA	Voorzitter
Mevrouw E.A. Ploegman RA	Lid
De heer L.N.M. Straathof RA	Lid
De heer J.S. Chamrai	Studentlid
De heer F. Telwin MSc	Secretaris

Tijd	Gesprekspartners (namen + functie)
08.15 – 08.30	Inloop auditpanel
08.30 – 09.00	Vooroverleg
09.00 – 10.00	Alumni / vertegenwoordigers van het werkveld Accountancy De heer W. Flikweert (partner E&Y) Mevr. L. Gortzak (alumnus) De heer P. van der Kwaak (vennoot Lansigt, vertegenwoordiger SRA) Mevr. S. Slootweg (alumnus) De heer R. Smeets (partner KPMG) De heer T. van Zeijl (alumnus)
10.00 – 10.15	Intern overleg
10.15 – 11.15	Coördinatoren Accountancy De heer A. Akyürek (afstudeercommissie/ curriculumcommissie, toegepast onderzoek, tutoring, blok 2A) De heer W. Hoffmann (afstudeercommissie, curriculumcommissie, Beroepenveldcommissie, blokken 3D en 4AB) De heer J. van der Kooij (Opleidingscommissie) De heer S. Moenne (internationalisering) De heer M. Mubarak (afstudeercommissie, blokken 1C en 2B) Mevr. N. Nicholson (ABC-studenten) Mevr. E. de Roo (studieloopbaanbegeleiding/ Toetscommissie) Mevr. S. Wijers (externe betrekkingen)
11.15 – 11.30	Intern overleg
11.30 – 12.15	Inzage materiaal
12.15 – 13.00	Lunch
13.00 – 14.00	Docenten Accountancy De heer B. Bouma (accountancy vakken) Mevr. G. van Hoogstraten (recht) Mevr. T. Jindeel (kwantitatieve vakken) De heer K. Meijs ([bedrijfs]economische vakken) De heer F. Mooijman (accountancy vakken) De heer L. Prijs (fiscale en bedrijfseconomische vakken) De heer S. Xanthoulis (IT) De heer M. Zomer (bedrijfseconomische vakken)
14.00 – 14.15	Intern overleg
14.15 – 15.15	Studenten Accountancy (inclusief leden van de Opleidingscommissie) <i>Nb. Per variant (inclusief werkend leren variant) /studiejaar minimaal een student vertegenwoordigd. Samenstelling van studenten met verschillende vooropleiding.</i>

¹⁵ Deeltijdopleiding Accountancy is afgebouwd en wordt niet ter accreditatie aangeboden.

¹⁶ Daarnaast is er binnen de bacheloropleiding Accountancy een werkend leren variant, waarbij studenten 3 dagen werken en 2 dagen naar school gaan. Dit is geen duale variant, maar een variant van de voltijdopleiding.

Tijd	Gesprekspartners (namen + functie)
15.15 - 15.30	Bepalen pending issues
15.30 - 15.45	Wie het betreft (pending issues)
15.45 - 16.30	Intern overleg
16.30	Terugkoppeling

Programma – dag 3 woensdag 2 oktober

Auditpanel Opleidingsspecifiek Bedrijfseconomie

Varianten:

- Bedrijfseconomie Bachelor Voltijd¹⁷ en Deeltijd en Associate degree Deeltijd¹⁸

Naam	Rol
De heer R.J.M. van der Hoorn MBA	Voorzitter
Mevrouw E.A. Ploegman RA	Lid
De heer J.P. Nieuwenhuizen	Lid
De heer J.S. Chamrai	Studentlid
De heer F. Telwin MSc	Secretaris

Tijd	Gesprekspartners (namen + functie)
08.15 – 08.30	Inloop auditpanel
08.30 – 09.00	Vooroverleg
09.00 – 10.00	Studenten Bedrijfseconomie BE Dt en Ad Dt (inclusief leden van de Opleidingscommissie) <i>Nb. Per variant/studiejaar minimaal een student vertegenwoordigd. Samenstelling van studenten met verschillende vooropleiding.</i>
10.00 – 10.15	Intern overleg
10.15 – 11.15	Coördinatoren Bedrijfseconomie Mevr. P. Buijs (afstudeercommissie, communicatietraining, blok 2A) De heer R. Dorpmans (internationale contacten, blok 1D [IFMC]) De heer C. van Eck (DLWO, blok 2B) De heer B. Karakaya (Toetscommissie) Mevr. A. Laabid (afstudeercommissie, blokken Ad, 3D [vt], 4A [dt], 4D [dt]) De heer J. Schijvens (doorstroomminor) De heer W. van Tongeren (blok 3A, 3B[dt], Examencommissie)
11.15 – 11.30	Intern overleg
11.30 – 12.15	Inzage materiaal
12.15 – 13.00	Lunch
13.00 – 14.00	Docenten Bedrijfseconomie De heer I. Abdulsalami * (bedrijfseconomische vakken) De heer R. Aydoğdu (recht) De heer S. Burgers (communicatieve beroepsvaardigheden, onderzoek) Mevr. J. van Casteren (communicatieve beroepsvaardigheden) Mevr. F. van der Geer (kwantitatieve en bedrijfseconomische vakken) De heer T. Nieuwenhuizen (operations management/ logistiek) De heer F. Schneider (bedrijfseconomische vakken) De heer A. van der Wal (bedrijfseconomische vakken)
14.00 – 14.45	Studenten Bedrijfseconomie BE VT (inclusief leden van de Opleidingscommissie) <i>Nb. Per studiejaar minimaal een student vertegenwoordigd. Samenstelling van studenten met verschillende vooropleiding.</i>

¹⁷ De voltijd afstudeervariant 'International Finance & Management Control' is in het studiejaar 2012-2013 van start gegaan. De studentengroep zal naar alle waarschijnlijkheid voor 1/3 bestaan uit Nederlandse studenten, voor 1/3 uit buitenlandse studenten, afkomstig uit Europa en voor 1/3 uit buitenlandse studenten, afkomstig uit buiten Europa. De English stream krijgt een eigen docententeam en teamleider, maar zal qua personele bezetting wel veel overlap met de Nederlandstalige opleiding vertonen.

¹⁸ De Ad (een logistieke variant) heeft een gezamenlijke propedeuse met de deeltijdse bacheloropleiding Bedrijfseconomie. In jaar 2 wordt de Ad echt eigenstandig neergezet.

Tijd	Gesprekspartners (namen + functie)
14.45 – 15.00	Intern overleg
15.00 – 15.30	Studenten IFMC (gesprek s.v.p. in het Engels)
15.30 – 16.30	Alumni/ vertegenwoordigers van het werkveld Bedrijfseconomie De heer D. van der Geest (alumnus) De heer R. de Gier (interim financieel directeur Vestia) De heer M. Hemink (controller Achmea) De heer R. Jansen (directeur Baker Tilly Berk) De heer B. Nieboer (business unit controller Siemens/ alumnus) De heer K. Reimerink (alumnus) De heer W. van de Wijnboom (controller Flora Holland/ alumnus)
16.00 – 16.15	Intern overleg
16.15 – 16.30	Wie het betreft (pending issues)
16.30 – 17.15	Intern overleg
17.15	Terugkoppeling

* native speaker, vragen kunnen in het Nederlands gesteld worden, maar de antwoorden zijn in het Engels (geeft alleen les in IFMC).

Programma uitgebreide geclusterde opleidingsbeoordeling – 3,0 dag

Haagse Hogeschool, opleidingen Accountancy (AC) en Bedrijfseconomie (BE)¹⁹

Data: 30 september, 1 en 2 oktober, 20 november 2013

Locatie: Johanna Westerdijkplein 75, 2521 EN Den Haag

Programma – dag 4 woensdag 20 november (verplaatst ivm brandmelding op 2 oktober)

Auditpanel Opleidingsspecifiek Bedrijfseconomie

Varianten:

- Bedrijfseconomie Bachelor Voltijd²⁰ en Deeltijd en Associate degree Deeltijd²¹

Naam	Rol
De heer R.J.M. van der Hoorn MBA	Voorzitter
Mevrouw E.A. Ploegman RA	Lid
De heer J.P. Nieuwenhuizen	Lid
De heer J.S. Chamrai	Studentlid
De heer F. Telwin MSc	Secretaris

Tijd	Gesprekspartners (namen + functie)
08.00 – 08.15	Inloop auditpanel
08.15 – 09.15	Vooroverleg
09.15 – 10.15	Alumni/ vertegenwoordigers van het werkveld Bedrijfseconomie De heer R. de Gier (interim financieel directeur Vestia) De heer M. Hemink (controller Achmea) De heer R. Jansen (directeur Baker Tilly Berk) De heer B. Nieboer (business unit controller Siemens/ alumnus) De heer K. Reimerink (alumnus) De heer W. van de Wijnboom (controller Flora Holland/ alumnus)
10.15 – 10.30	Intern overleg
10.30 – 11.30	Docenten Bedrijfseconomie De heer I. Abdulsalami * (bedrijfseconomische vakken) De heer S. Burgers (communicatieve beroeps-vaardigheden, onderzoek) Mevrouw J. van Casteren (communicatieve beroepsvaardigheden) Mevrouw F. van der Geer (kwantitatieve en bedrijfseconomische vakken) De heer T. Nieuwenhuizen (operations management/ logistiek) De heer P. Schepen (bedrijfseconomische vakken) De heer F. Schneider (bedrijfseconomische vakken) De heer A. van der Wal (bedrijfseconomische vakken)
11.30 – 12.00	Inzage materiaal
12.00 – 12.45	Lunch

¹⁹ De opleidingen Bedrijfseconomie en Accountancy worden gezamenlijk aangestuurd, hebben een gezamenlijke Examen- en toetscommissie, kennen een gezamenlijke propedeuse voltijd, er bestaat overlap in het docententeam en ze maken gebruik van dezelfde voorzieningen.

²⁰ De voltijd afstudeervariant 'International Finance & Management Control' is in het studiejaar 2012-2013 van start gegaan. De studentengroep zal naar alle waarschijnlijk voor 1/3 bestaan uit Nederlandse studenten, voor 1/3 uit buitenlandse studenten, afkomstig uit Europa en voor 1/3 uit buitenlandse studenten, afkomstig uit buiten Europa. De English stream krijgt een eigen docententeam en teamleider, maar zal qua personele bezetting wel veel overlap met de Nederlandstalige opleiding vertonen.

²¹ De Ad (een logistieke variant) heeft een gezamenlijke propedeuse met de deeltijdse bacheloropleiding Bedrijfseconomie. In jaar 2 wordt de Ad echt eigenstandig neergezet.

Tijd	Gesprekspartners (namen + functie)
12.45 – 13.30	Studenten Bedrijfseconomie vt De heer F. Dekker (1 ^e jaar) Mevrouw S. Rakhani (1 ^e jaar) De heer K. van der Weijde (2 ^e jaar) De heer T. Karacadal (2 ^e jaar, lid opleidings-commissie) Mevrouw F. Azizi (3 ^e jaar, voorzitter opleidings-commissie) Mevrouw A. Güneş (4 ^e jaar, lid opleidings-commissie) Mevrouw F. Doelmanat (4 ^e jaar, lid academieraad) De heer B. Mateljić (4 ^e jaar, lid opleidings-commissie)
12.45 – 13.30	Begeleiders afstuderen
13.30 – 13.45	Intern overleg
13.45 – 14.15	Studenten IFMC (gesprek s.v.p. in het Engels) Mevrouw E. Varnaite (1 ^e jaar) Mevrouw S. Frickus (2 ^e jaar) Mevrouw L. Sherfield (2 ^e jaar) De heer R. Eestermans (2 ^e jaar)
14.15 – 14.30	Intern overleg
14.30 – 14.45	Wie het betreft
14.45 – 15.30	Intern overleg
15.30	Terugkoppeling

* native speaker, vragen kunnen in het Nederlands gesteld worden, maar de antwoorden worden in het Engels gegeven (deze docent geeft alleen les bij IFMC).

Werkwijze

Bij de beoordeling van de voltijdse opleiding Accountancy is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een Evaluatiebureau zich bij de uitgebreide opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan een Evaluatiebureau moet bepalen of de basiskwaliteit van die opleiding als voldoende kan worden beoordeeld.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de voltijdopleiding. De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geleidingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Verantwoording keuze gesprekspartners

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtname van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditteam at random een aantal lessen / colleges / practica bezocht en met de daar aanwezige studenten gesproken

Het oordeel van het auditteam vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de basiskwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde standaarden voor basiskwaliteit.

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 16 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste de standaarden 1, 3, 6, 9, 13, 14, 15 en 16 als 'goed' worden beoordeeld.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste de standaarden 1, 3, 6, 9, 13, 14, 15 en 16 als 'excellent' worden beoordeeld.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

Lijst geraadpleegde documenten, conform richtlijn van de NVAO

Nr	Naam
A0.01	Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (2012). Eindtermen theoretische accountantsopleiding, versie 2008, update 2012/1.4.
A0.02	AC scholenoverleg (2012). Beroeps- en opleidingsprofiel Accountancy.
A1.01	HBO-raad (2012). Standaard Bachelor of Business Administration.
A1.02	Jansen E.P. (2012). Onderzoekseerlijn voor HBO-opleidingen Accountancy.
A1.03	Eindtermenmatrix accountancy versie 2012
A1.04	Internationaliseringsplan AFM 2012-2016
A1.05	Notulen BVC accountancy d.d. 19 februari 2013
A1.06	Stukken AC scholenoverleg d.d. 22 januari 2013, bijlage 5
A1.07	Notulen AC scholenoverleg d.d. 22 januari 2013
A2.01	Ledenlijst Beroepenveldcommissie Accountancy 2012
A2.02	Reglement Beroepenveldcommissie Accountancy
A2.03.1	Verdeling eindtermen A&A
A2.03.2	Verdeling eindtermen BIV/AO
A2.03.3	Verdeling eindtermen EV
A2.04	Toetsmatrijs Cost Accounting (2B-CA.t)
A2.05	Toetsmatrijs Externe Verslaggeving (3D-EV.t)
A2.06	Samenhang in het onderwijsprogramma accountancy
A2.07	Stagebeoordelingsformulier
A2.08	Stagewijzer accountancy 2012-2013
A2.09	Beleidsstuk werkend leren
A2.10	Hobéon. Advies leerroute AC-WL. December 2009
A2.11	Studeren met een functiebeperking
A2.12	Uitval bij propedeuse Accountancy en Bedrijfseconomie aan de Haagse Hogeschool, trends en verklaringen
A2.13	De Roo E.M. (januari 2013), Evaluatie studiesucces 2008-2012
A2.14	Studentenstatuut deel II 2012-2013
A2.15	Meuleman, Onderzoekslijn in de curricula van Bedrijfseconomie en Accountancy
A3.01	Strategisch personeelsplan AFM (15-2-2011)
A3.02	Overzicht ingezet personeel
A3.03	Scholingsplan AFM 2013
A3.04	Overzicht scholingsactiviteiten 2012-2013
A3.05	Kaderregeling jaartaakbelasting, dienst HRM (juni 2008)
A3.06	Docenttijdnormering AFM 2012-2013
A4.01	Studenten informatiegids AFM 2012-2013
A5.01	Handboek kwaliteitszorg AFM
A5.02	AFM beleidsplan 2013
A5.03	Blokevaluatie Accountancy blok B 2012-2013
A5.04	NSE 2012 factsheet accountancy
A5.05	Opbrengsten monitoring programma studiesucces 2009-2012
A5.06	Siebers H. (UvT) (april 2013), Over studiesucces en gelijke kansen in het hoger beroepsonderwijs
A5.07	Adviesbrief n.a.v. blokevaluatie blok C 2012-2013
A5.08	Werk- en overlegstructuur 2012-2013
A6.01	Toetshandboek AFM 2012
A6.02	Jaarverslag Examencommissie 2011-2012
A6.03	AC scholenoverleg (2012). Regeling landelijke examens bachelor Accountancy.
A6.04	Toets 4C belastingrecht april 2013
A6.05	CITO 2012. Rapport betreffende validiteit en betrouwbaarheid landelijke overall

	toets
A6.06	Scriptiecommissie Accountancy (2012). Procedures afstuderen AC
A6.07	Afstudeerwijzer AC 2012-2013
A6.08	Richtlijnen voor afstudeerbegeleiders
A6.09	Rapportage evaluatie scripties
A6.10	Dechesne (2012). Scriptiebeoordeling bij Accounting en Financial Management.
A6.11	Bijlage 2a vergadering AC-scholenoverleg d.d. 14 mei 2013
A6.12	Afstudeerders opleiding Accountancy 2011-2013
A6.13	EUR rapportage review afstudeerscripties AC
A Add.1	Overzicht verdeling studiepunten naar vakgebieden
A Add.2	Evaluatie landelijke OAT

De door het panel bepaalde representatieve selectie van (15) afstudeerwerkstukken + de additionele selectie eindwerkstukken van de afgelopen twee jaar met beoordelingscriteria en normering.

Overzicht 25 afstudeerwerkstukken op studentnummer:

- 20054000
- 06000916
- 06000568
- 07042248
- 08002746
- 08021694
- 09007636
- 20044889
- 20067921
- 06000304
- 07016255
- 20044663
- 20060012
- 08003742
- 08089280
- 08003548
- 100573152
- 08058202
- 09013857
- 09077626
- 08056102
- 20060097
- 09002871
- 08055602
- 20060051

BIJLAGE VI Overzicht auditteam

Samenstelling, korte functiebeschrijvingen (cv's) en onafhankelijkheidsverklaringen van voorzitter, leden en secretaris.

Samenstelling en expertise van het auditteam laten zich als volgt weergeven^[1]:

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteitszorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - internationaal	Expertise - student-zaken	Deskundige ^[2] - CEA
R.J.M. van der Hoorn MBA voorzitter	X		X				
E.A. Ploegman RA deskundige	x	X	x	X	x		X
J.P. Nieuwenhuizen (Auditor BE)			x	x	x		
L.N.M. Straathof RA deskundige		x	X	X	x		X
J.S. Chamrai						X	
F. Telwin MSc	x						

In aanvulling op het standaard deskundigheidprofiel van de NVAO stelt de CEA aanvullend een specifieke profielbeschrijving op voor de domeindeskundigen bij de visitatie van de accountancyopleidingen. Minstens twee accountancydeskundigen moeten zitting hebben in het auditpanel. Hiervoor werd door CEA een lijst met deskundigen beschikbaar gesteld, die voldeden aan het vereiste deskundigheidsprofiel. Zowel mevr. Ploegman als dhr. Straathof zijn door de Commissie Eindtermen geselecteerde deskundigen AA, RA en/of Bedrijfseconomie t.b.v. visitatiepanels initiële opleidingen AA en/of RA.

Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	De heer Van der Hoorn MBA is een van de directeuren van de Hobéon Groep en heeft binnen het hoger onderwijs ruime ervaring met audits. Daarnaast houdt hij zich onder andere bezig met financieel economische vraagstukken voor hoger onderwijsinstellingen.
2	Mevrouw Ploegman is Register Accountant. Van 1972 tot en met 1994 was zij werkzaam bij EY. Sinds 1994 is zij opleidingscoördinator en docente HBO-accountancy voor de vakken administratieve organisatie, leer van de accountantscontrole (bachelor en post bachelor) en externe verslaggeving. Zij is o.a. verantwoordelijk voor het onderwijscurriculum van de opleiding accountancy en actief als stage- en afstudeerbegeleider. Daarnaast is zij assessor opleiding didactische vaardigheden HBO docenten, lid van de landelijke redactiecommissie voor het examen 'Leer van de Accountantscontrole' en voorzitter van de redactiecommissie OAT (landelijk examen bachelor accountancy).
3	Dhr. J.P. Nieuwenhuizen, auditor voor Bedrijfseconomie. Jarenlang topfuncties in het bankwezen vervuld; onder meer CEO optiebeurs Amsterdam, Londen.

^[1] De grootte van het kruisje geeft enigszins de mate van deskundigheid aan (groot is meer, klein is minder).

^[2] In aanvulling op het standaard deskundigheidprofiel van de NVAO stelt de CEA aanvullend een specifieke profielbeschrijving op voor de domeindeskundigen bij de visitatie van de accountancyopleidingen. Minstens twee accountancydeskundigen moeten zitting hebben in het auditpanel. Hiervoor werd door CEA een lijst met deskundigen beschikbaar gesteld, die voldeden aan het vereiste deskundigheidsprofiel.

4	De heer Straathof is Register Accountant en heeft 35 jaar ervaring in het accountantsberoep, waarvan 17 op het niveau van partner bij KPMG (1 juli 2009 gepensioneerd partner). Deze ervaring betreft zowel samenstel- als controlewerkzaamheden, zowel nationaal als internationaal, en zowel in de rol van accountant als IT-auditor. Daarnaast is hij reeds 30 jaren actief als ontwikkelaar en als trainer van diverse cursussen op het gebied van financial auditing. Hij was tevens voorzitter van het Stagebestuur en van de NBA Programmacommissie Professional Sceptis.
5	De heer Chamrai is derdejaars student bij de hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie van Hogeschool Utrecht. Hij is tevens bestuurslid van de gemeenschappelijke Opleidingscommissie en enkele maanden is hij werkzaam geweest als Assistant Accountmanager Van Lanschot Bankiers N.V. en als procesverbeteraar / adviseur bedrijfsefficiency bij Hogeschool Utrecht

Secretaris/Coördinator

De heer F. Telwin MSc	Door de NVAO gecertificeerd sinds medio 2013
-----------------------	--

Op 27 februari 2013 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel Accountancy (voltijd) en Bedrijfseconomie (voltijd, deeltijd en Associate degree deeltijd) van De Haagse Hogeschool [nr. 001542].

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van de NVAO. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende tenminste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling – anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het panel van het Evaluatiebureau -, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl